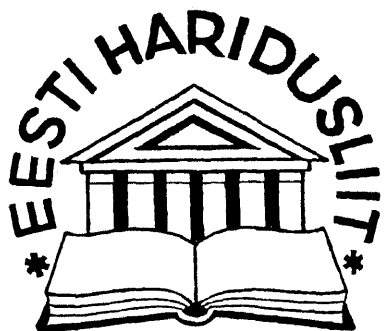

ERENG

F. LÜY.

Nr. 9 NOVEMBER 1939

S I S U:

Hugo Viires — Kadu pahnakirjandusele!

**Karl Laane — Õpiringide tegevuse ülevaade 1938/39.
tegevusaastal. (Järg.)**

Paul Vahi — Mait Metsanurk 60-aastane.

**Hugo Viires — Kristjan Rajasaare inimesena ja kir-
janikuna.**

Kaasvõitleja — Anita Karell-Tutti tööjuubel.

E. O. — Raamatukoguhoidjate kongressilt. (Järg.)

**Villem Luhasoo — Poolhariduslikke mõttemõlgutusi
Avinurmest.**

Mitmesugust.

ARJENG

× VABA HARIDUSTÖÖ JA MAATEATRI AJAKIRI ×

Pea- ja vastutav toimetaja Evald Vender. Tegev toimetaja Leo Soonpää.
Väljaandja EESTI HARIDUSLIIT. Toimetus ja talitus: Tallinn, Uus tn. 2, tel. 452-64.
Ilmub kord kuus, väljaarvatud 2 suvekuud. Tellimishind: 2 kr. aastas, 1 kr. poolaastas.
Üksiknumber 25 senti.

Nr. 9

28. novembril 1939

XIII aastakäik

Hugo Viires

Kadu pahnakirjandusele!

Trükisõna jõud ei ole ilmnud ega ilmne ka tänapäev ükspäinis positiivselt. Kirjanduses, eriti moodsas kirjanduses on palju seda, mis pureb kirjandust ennast, hävitades tema sajandipikkust viljastavat mõju. Kuidas ja milliste tegurite ajal see teostub, seda püüame lähemalt selgitada järgnevas.

Nüüdisajal, mil kogu maailma ja elu üsna suuremal määral valitseb kirjasõnasse kätketud ja kätketav tahe, vaim, on kirjanduse osatähtsus üldises sotsiaal-ühiskondliku elu struktuuris ja eluavalduste koetises veelgi tunduvalt kasvanud. Eriti see on maksev Eesti kohta. Sest rõhuvaim enamik eesti üldisest trükitoodangust langeb ajale pärast Eesti riikliku iseseisvuse tunnustamist de jure. Praegu see on sõna tõsisel mõttes uputus, mis valitseb meie kirjandusturul. Nii on meie laiad rahvahulgad üsna järsult sattunud ühe pidevalt kasvava mõjukompleksi valdkonda — kirjasaõna sugereerivasse regiooni. Suuremal või vähemal määral kirjandusega teeb tegemist väga rohke arv meie kodudest. Osutub tähenduslikuks ja meie rahva kultuurset ning vaimset progressi, koguni elu kõlbelist pallet normatiivselt määravaks, milline on kirjanduse mõju lugejaskonnale ja lugejaskonna mõju kirjandusele. Et seda

teada saada, selleks peame süvenema kirjanduse ja rahva, inimese ja raamatu vahekordade vaatlusse.

On hämmastamapanev tõik: meie kirjanduse kvantum on paari viimase aastakümneni vältel paisunud peamiselt pahnakirjanduse arvel. Seega ei ole muidugi eitatud, et ka meie kvaliteetkirjandus oma kvantiteeditelt on jõudsasti kasvanud. Ei. Kuid see, mis meie kirjanduse summa summarumi ajab suureks, on ometi kaugel väärtkirjandusest. Siia kuulub suur hulk meie tõlketooteid, üsna palju ka algupärast raamatukirjandust (eriti lavakirjandust), siis rohkesti mitmesuguseid moeväljaandeid, ajakirju ja ajaviitelehti. Ühesõnaga kõik see pahn, mille ainsaks ja ülimaks eesmärgiks on — raha, raha, raha! Raha kirjutab, ütleb Ameerika silmapaistvaim sotsiaalolusid tundev kirjanik Upton Sinclair, ja see on maksev ka meie kohta.

Seda kirjanduslikku makulatuuri kannab ja aitab ülal pidada mitte kultuurkapital, mitte ka nõnda palju avalike raamatukogude võrk, vaid just rahvas ise. Pahnakirjandust elatab ja toidab oma nahal kui parasiiti suur arv meie kodudest. Nii maal kui ka linnas. Mitte ükspäinis kultuurivaesed, hari-duseta, vaid just „kultuuririkkad“, ka akadeemilised kodud. Jah, ka need kodud, kus

on külluses peent stiili, rafineeritud kombeid, „rahvuslikku vaimu“ ning elegantset komforti.

Millisest literatuurist õieti koosnevad meie kodused raamatukogud? Kui erandid maha arvata, siis rõhuvas enamikus niisugusest: halvastitõlgitud küsitava väärtusega välisromaanid, kõited ajalehesabadest, mõni üksik äraeksinud juhuslik teos meie algupärasest kirjandusest, mitmesugused magasinid, tühja-tühja žurnaalid, siis mõned moodsad elu leksikonid, pildirohked nädalalehed jne. Niisugust kodu, kus leiad teiste hulgas näiteks A. H. Tammsaare, Friedebert Tuglase või August Mälgu teoseid ehk midagi adekvaatset nendele, annab päriselt otsida. Sest seesugust ja muud sellist kirjandust saab külluses avalikest raamatukogudest, milleks veel endale soetada?! „Hea kui „Kalevipoegki“ on ostetud,“ öeldakse. „Suur ja paks teine, pole veel julgenud meist keegi ta kallale asuda... poeg kasvab, ehk see loeb kord. Meie uurime neid õhemaid väljaandeid.“ Niisugust juttu võib sageli kuulda kultuurseteski kodudes. Ja oma suurimaks kurbuseks võimegi konsultateerida, et pahnakirjanduse ülalpidamisel suuremat rolli etendavad need kodud, kus leidub nn. haritlasi. Kus haritlasi ei ole, seal ei loeta peale ajalehtede (tihti puuduvad needki täiesti!) peagu üldse midagi ning kodust raamatukogu säärases perekonnas, — kui mängust välja jätta tolmunud piibel, katekismus, lauluraamat, „Meie Mats“ ja „Unenägude seletaja“, — võib vaevalt leida (tuleb ette vahest 200—300 kohta üks). Nõnda on just paremad meie kodudest pahnakirjanduse mõju all ja selle edendajad. Kõrgeväärtuslikke isiklikke raamatukogusid, mis on vabad ajaviitekirjandusest ja tähtsuseta ballastist, on meil vaevalt 15% eraraamatukogude üldarvust. Need on siis ka juba suuremad raamatukogud ja kuuluvad isikuile, kellele selge on kultuuri ja kirjanduse mõiste ning sisu.

Milles seisnevad eelpoolkirjeldatud ebakultuurse valusa nähtuse põhjused meie kultuursemas kodudes? Üheks peamiseks põhjuseks on siin kodude madal kirjanduskultuurne tase üldse ehk teisi sõnu: k e h v

kirjanduslik maitse. Meie noorema generatsiooni liikmeist on küll väga paljud saanud haridust, heakene protsent on isegi läbi käinud ülikoolist, kuid — jah, siin me nüüd näemegi seda, mida kinnitab Rockefeller'i instituudi kuulus õpetlane ja Nobeli auhinna saaja prof. Alexis Carrel. Ta väidab: „Teadusest, kirjandusest ja kunstist huvitatud inimeste arv on kasvanud. Aga enamikku neist köidab peamiselt halvemat liiki kirjandus ja järeleaimatud teadus ning kunst.“ See käib esijoones küll Ameerika kohta, kuid meilgi pole situatsioon ses suhtes teissugune. Meilgi on haritlaste arvulisest kasvust hoolimata märgata rahva üldist esteetilise kultuuri langust, millega paratamatult kaasas käib ka eetilise kultuuri tagasimine.

Millest on see tingitud?

Elu tõestab ise iga päev, et kooli või ülikooli lõpetamine alati ei tähenda tegelikult veel rohkem, kui et teatud isik on varustatud diplomiga ja evib vaid mõnevõrra hädavajalikke teadmisi. Mis üsna sageli puudub, see on sisemine kindlapiiriline haridus, sisemine koolitus, üldse kindlam intellektuaalne ja psüühiline struktuur ning sügavam eruditsioon. Sest nagu A. H. Tammsaare ütleb ühes „Eesti Nooruse“ numbris, ei ole diplom veel teadus ega eksamiformulari täitmine haridus. Ajal, mil nende ridade kirjutada liikus Tartu akadeemilisis ringkonnas, leidis seal mitmeidki sääraseid üliõpilasi, kes õppisid vaid professoreile, ainult eksamite jaoks, mitte aga endale selleks, et saada tõsiselt harituks, läbi-intelligentseks ja jõuda lähemale täiuslikkusele. Aga kui pole püüdu oma sisemise inimese kujundamiseks, isiksuse arendamiseks ja kasvatamiseks, kui puudub sisemine aje kõigele õilsale ja väarikale, noh, mis kirjanduslikku maitsetki võib tekkida seesugusel korral?!

Need noored preilid ja härrad, kel on õnne olnud pääseda haridusallikate juure, aga kes veel pole leidnud õiget kohta ühiskannas, ja ka need, kes elu püüavad võtta võimalikult kergelt, aitavad, kuigi sageli alateadlikult, kaasa nii mõneski suhtes elu kõlbelise nivoo langusele. Sest need mood-

sad preilid ja härrad, kelle silme ees alles virvendavad värvieredad illusioonid ja illuminatsioonid ihaldatud „uhkest elust“, püüavad neid suuri, tegelikus elus täitumatuid ihklemisi rahuldada vähemalt kirjandusmaailmas. Nad katsuvad oma unistusi välja elada unistusis, tasa teha seda, mida jooksev reaalne elu neile — ja kui armetult veel! — iga hetk võlgu jääb. Kui aga kirjanduslik maitse pole saanud koolitust, kui pole tekkinud sügavamat kriitikat, on päris selge, et kõige „põrutavam, huvitavam, sensatsiooniküllasem, erootilisem ja haaravam“ sisaldub pahnakirjanduses, mille ainsaks eesmärgiks ju ongi rünnata meeilelma, piitutada üles tundeid, kõditada vähearenenud maitset kõigi vahendite ja tehnikaga. Sest arenematu maitse on massimaitse. Milline kaubaartikkel aga tabab massimaitset, sellel on ka ilmtingimata erakordne menu. Selle eest antakse meeileldi raha välja ja raha kirjutab taas uut. Nii mõjustab massimaitse pahnakirjandust ja pahnakirjandus omakorda hoiab vaos massimaitset, et see ei pääseks hindama väärtkirjandust. Olleks põlluks, kuhu külvab oma umbrohuseemet väärtusetu makulatuur, meie üldise kirjandusliku maitse maksimum ei saavuta kahjuks veel seda taset, kus peaks seisma ta miinimum. Seesugune asjatundmise alamäär ühes kultuurelu tähtsaimas harus lubab aga langetada rasket süüdistust: meie paljude kodude vaimne

tase on tihti veel võrdlemisi madal ja nigel meie kodude vaim. Ja liiksaks — nota bene! — ka ebarahvuslik, ehkki elatakse „rahvuslikus vaimus“. Sest kujutlege, mis eestiline või rahvuslik kodu see on niisugune, kus tema parim sisustus — raamatukogu, vaimunurk — moodustub vaid haganalektüürist, seega täiesti ebarahvuslikust prahist.

Niisiis: meil vohab kultuurisurrogaate sellepärast, et meie kirjanduslik maitse pole küllaldaselt koolitatud ja sedagi vähest maitset kisub maha üks osa meil ilmuvast kirjandusest. Rahvas loeb seda, mida ta lugema ei peaks, kuigi on teada, et ühe inimese elueast ei jatku kaugeltki selleks, et läbi lugeda kõiki esmajärgulisi, representatiivsemaidki tähtteoseid maailmakirjanduse varasalvest. On tõsiselt kahju vaimsest energiast, mis siin jookseb tühja.

Nagu elu sisemises koetises nii meil kui mujal, nõnda ka kirjanduselus on toimunud muutused. Väärtkirjandus on ise küll sajanud jooksul rikastanud inimkonda ja harinud rahva maitset, kuid ühtlasi ta aidanud ka troonile oma pahaloomulise vesivõsu või kurikalduvustega noorema venna — kollase ehk pahnakirjanduse, mis elatab end tsivilisatsiooni ja kultuuri varjukülgedest. Nüüd see lopsakalt võrsunud vesivõsu lämmatab päriskirjanduse kasvu ja halvab tema kasvatavat mõju.

Karl Laane

Õpiringide tegevuse ülevaade 1938/39. tegevusaastal

II.

Lähemat ülevaadet võimaldub saada vahetult Eesti Haridusliidus registreeritud ja aruanded saatnud õpiringide kohta.

Nende õpiringide kohta võib üldiselt märkida, et rõomustavalt on õpiringide tegevus süvenenud ja muutunud viljakamaks, eriti neis kohtades, kus seda tegevust on pi-

kema aja jooksul pidevalt ja asjatundlikult korraldatud.

Kuigi varem töötanud õpiringidest terve hulk on hiljem jäänud registreerimata (1934. a-st saadik on neid kokku 382), näib viimasel ajal juhuslikult tekkivate ja kaduvate õpiringide arv jäävat väiksemaks. On terve rida õpinge, mis juba pikemaegse

tegevuse tõttu on kujunenud kohtadel hinnatavaks vabaharidustöö avaldusiks. V a n n i m a i k s teada olevaiks pidevalt töötanud õpingideks osutuvad N e e r u t i õ p i r i n g Tartumaal, mis k. a. jaanuaris võib juba vaadata tagasi 10-aastasele pidevale tegevusele. Samuti on 10 aastat täitunud Hiiu- maal H a r j u algk. juures töötaval õpingil.

Vähimalt 7 a a s t a t pidevalt töötanud õpinge oli 9: Riisipere, 2 Virumaa rahvaülik. õpingi*), Järise, Kaarma, Pühajärve, Valguta üldhariduslik ja kehakasvatuse ja Kasaritsa õping.

Vähimalt 6 a a s t a t töötanud õpinge on 17: Järvakandi, Tõdva-Kõnnu, Varja, Virum. r-ülik. naiskäsitöö-õpir., Käravete, Vägeva, Keina, Leovre, Lääne-Mõisaküla, Elme, Kavandi, Leisi, Narva, Virtsjärve, Omedo, Mäksa, Adiste-Miiaste; Vähimalt 5 a a s t a t töötanud õpinge oli 14; 4 aastat töötanud 16 jne.

T e g e v u s a r u a n d e d on 189-st õpingist esitanud 133 ehk 70%. Registreeritud õpingide ja neis kaasatöötanud õpinglaste arv maakonniti selgub järgnevast tabelist:

Maakond, linn	1938/39. t.-a. õpingid		Õpingide liikmete arv	Töökoosole- kute arv aru- anded saati- tud õpir- des	Õpingide arv 1937/38. t.-a.
	Regist- reeritud	Aru- anded saatnud			
1. Tallinnas	3	1	52	307	6
2. Harjumaal	34	27	505		33
3. Virumaal	23	17	429	186	27
4. Järvamaal	13	7	213	79	15
5. Läänemaal	17	11	248	151	16
6. Saaremaal	25	19	532	240	28
7. Pärnumaal	10	6	230	87	14
8. Viljandim.	7	6	126	23	5
9. Valgamaal	4	3	68	43	1
10. Tartumaal	36	21	984	284	27
11. Võrumaal	13	11	282	131	16
12. Petserimaal	3	3	58	55	6
13. Lätis	1	1	10	11	1
Kokku	189	133	3737	1597	195

*) Neis on küll osavõtjaskond iga aasta vahetunud.

83% vahetult registreeritud õpingidest tegutses mitmesuguste org-ide juures, kuna 17% oli koolide juures. Ka enamuse org-ides töötavaid õpinge on tegelikult lähemalt seotud koolidega.

ÕPILINGIDE LIHKMED.

Nagu eespool nägime, võib õpingides kaasa tegutsejate arvu arvata üle 10 000. Õpingide keskuses vahetult registreeritud 189-s õpingis oli liikmeid 3737. Kui siia juurearvata ka vabakuulajaina õpingide tööst osavõtjad, võib nimet. õpingidest tegelikult osavõtjate arvu lugeda umbes 4500-ga.

Keskmiselt tuli õpingi kohta 19,6 õpinglast. Üldiselt võib märgata õpinglaste arvu muutumist stabiilemaks, kuna liig suure liikmete arvuga õpinge on jäänud vähemaks. Vastavad andmed esitanud õpingides oli mees- ja naisõpinglasi peagu täiesti võrdselt, s. o. 50% kummastki soost.

Ealt oli õpinglaste keskmiseks vanuseks 20,4 aastat. Vanuse vahe on aga õige suur, ulatudes 12-st aastast kuni 78 aastani. Enamik õpinglasi on siiski noored.

Hariduselt kuulus rõhuv enamuse õpinglastist täielise või osalise algkooliharidusega isikute hulka, nimelt 78%, algkoolile järgneva täiendusharidusega oli 14%, keskkharidusega 6,4%, osal. kõrgema haridusega 1% ja kõrgema haridusega mõned üksikud (4-s õpingis — 7).

ÕPILINGIDE JUHATAJAD.

Kutseilt oli õpingide juhatajate koosseis järgmine: 1) õpetajaid — 85 ehk 45%, 2) põlluharijaid — 50 ehk 26%, 3) põllumajanduslikke ja noorte assistente — 11 ehk 6%, 4) töölisi ja käsitöölisi — 11 ehk 6%, 5) kantselei- ja kontori-ametnikke — 9, 6) koduseid — 5, 7) metsaametnikke — 3 õpingis; edasi kahel õpingil: riigivolikogu liige, õpilane; ühel: rohu-teadlane (drogist), preester, loomaarst, ehitustehnik, raudtee-

lane, näitejuht, postiteenija, konstaabel, kaupmees.

Nagu näha, on juhatajate kutseline koosseis mitmekesine. Rõõmustavalt on peale õpetajate asunud õpiringe viljelema rohkem ka teisi haritlaskutseid. Juhatajate hariduslik koosseis on üldiselt vastav eelmiste aastate andmeile.

Soolet oli õpir. juhatajaist mehi 143 ehk 75,7% ja naisi 46 ehk 24,3%.

Õpir. juhatajate keskmine vanus oli 33,8 a. Vanimaks osutus Põikva õpiringi juhataja Jüri Asper — 60-a.; noorimaks Võrumaal Võhandu õpir. juhat. Laine Siniaas, 18-a. Terve rida õpiringide juhatajaid on juba pikemat aega õpiringilist tegevust organiseerinud ja on selles omandanud hinnatavat vilumust.

TÖÖKOOSOLEKUD.

Oma töö- ehk õpiringikoosolekute korraldamiseks õpiringid on kasutanud järgmisi ruume:

1. Koolimaju — 94 õpir. ehk 71%,
2. seltsi-ehk rahvamaju — 25 õpir. ehk 19%,
3. eramaju — 12 õpir. ehk 9%,
4. vallamaju — 3 õpir.,
5. oma eriruumide olemasolu on märkinud vaid üks — ÜENÜ Riisipere osak. õpir.

130-s aruanded esitanud õpiringis korraldati tegevusaastal 1597 töökoosolekut, mis teeb keskmiselt õpiringi kohta 12 töökoosolekut. Kõigis vahetult registreeritud õpiringides võiks töökoosolekute arvu arvestada ligemale 2200-le

Keskmine osavõtt töökoosolekute kohta oli 16 õpiringlast. 83 õpiringi märgib ka vabakuulajate osavõttu tööst, mis teeb nimet. õpiringides töökoosoleku kohta keskm. 8 vabakuulajat. Seega üldine keskmine osavõtt töökoosolekuist oli mainitud õpiringides 24 isikut.

Vahetult registreerimata õpiringide kohta vastavad andmed puuduvad.

KÄSITLUSAINED.

Registreeritud 189-st õpiringist märgib üht õpiainet 89 õpiringi ehk 45% (eriküsimuslikud õpiringid), üldküsi-

muslikke oli 89 ehk 47%, kaht paralleelainet märgib 14 õpir. ehk 8%. Eriküsimuslikes õpiringides käsitleti üldse 19 eriala.

Kui võtta arvesse nii eriküsimuslikes õpiringides käsitletud põhiaineid kui ka üldküsimuslikes õpiringides käsitletud ained ja teemad, siis saame enamkäsitletud ainete järjekorras järgneva loetelu. (Andmeid on saadud ka üksikute ÜENÜ ja Koduse Kasvatuse Instit. õpiringide kohta):

1. Kodukorraldamine ja kultuur — 50 õpir., neist ÜENÜ õpir. 4,
2. seltskondlik kasvatus — 44 õpir.,
3. hariduse, kultuuri ja seltsk. tegevuse küsimusi — 42 õpir.,
4. kirjandus (eeskätt eesti) — 34 õpir.,
5. kasvatusküsimused — 27 õpir., neist Kod. Kasv. Instit õpir. 19,
6. lavakunst — 24 õpir., neist ÜENÜ õpir. 6,
7. kõneoskus — 23 õpir., neist ÜENÜ õpir. 1,
8. loomakasvatus — 21 õpir.,
9. põllumajandus — 19 õpir., neist ÜENÜ õpir. 1,
10. ajalugu — 16 õpir.,
11. karskusküsimused — 14 õpir.,
12. laul ja muusika — 14 õpir., neist ÜENÜ õpir. 1,
13. tervishoid — 11 õpir.,
14. aiandus — 10 õpir., neist ÜENÜ õpir. 1,
15. kehakasvatus, sport — 9 õpir.,
16. keeled (eesti, soome, esperanto, vene) — 8 õpir.,
17. tehnika, loodusteadus — 7 õpir.,
18. hõimumaad, eriti Soome, ja nende kultuur — 6 õpir.,
19. mitmes. elulugusid (peale kirjanike) — 6 õpir.,
20. riigikaitseküsimused — 4 õpir.,
21. maateadus — 3 õpir.,
22. käsitöö — 3 õpir.,

23. päri vus 1 õpir. ja
 24. mitmesuguseid küsimusi
 — 25 õpiringis.

Nagu sellest loetelust nähtub, on õpiringides käsitlusainete valik õige mitmekeelsine. Esikohal on praktiline ja eluline ala — kodukorraldamine, mis osalt on tingitud küsimuse akuutsusest, suuresti aga ka vastava juhiskava ilmumisest ja kirjanduse kättesaadavaks tegemisest. Huvitavuse tõttu seisab esireas ka seltskondlik kasvatus ja pühendatakse suurt tähelepanu mitmesuguseile kultuurielu ja seltskondliku tegevuse korraldamise küsimusile. Paistab silma ka suurem huvi tõus mitmesuguste aktuaalsete küsimuste vastu, kuigi vastavad juhiskavad on puudunud, näiteks karskus- ja riigikaitseküsimused, hõimumaad jne. Teemade loetelus leidub palju huvitavaid ja leidlikke käsitlustemasid. Ka võib üldse märkida enamikus õpiringides asjalikkuse süvenemist — ei käida koos tühiseid sõnu tegemas, vaid püütakse võimalikult süveneda käsiteldava küsimuse tuumasse, siduda õpitavat tegelike elutarvetega, kohaliku kultuurieluga jne. Kuid samas püütakse üha rohkem tuua tööse huvitavuse momente, et õpiringide tegevus oleks noortele siduv ja huvitav. Ühes sellega näeme töökorralduse oskuse kasvu, nii et õpiringi töökoosolekud kujunevad teravilikeks ja huvitavaks tööõhtuiks.

PRAKTILISI HARRASTUSI.

Suurem osa aruandnud õpiringidest on oma õpingtöö sidunud mitmesuguste tegelike ja praktiliste harrastustega, kuivõrd käsitlusaine ja olud seda on võimaldanud. 69 õpir. ehk 53% on üritanud mitmesuguseid erilisi praktilisi (tegelikke) harrastusi. Neist on korraldatud:

1) rahvatantsude õppimist	— 12 õpir.,
2) tegelikku näidendite õppim.	— 12 „ ,
3) võimlemisharjutusi, sporti	— 6 „ ,
4) lauluõppimist ja -harjutusi	— 6 „ ,
5) mitmes. töid aias	— 6 „ ,
6) põllumajanduslikke töid	— 5 „ ,
7) puude istutamist	— 5 „ ,
8 kõnekavandite koostamist	— 4* „ ,
9 hääldamisharjutusi	— 4 „ ,
10) muusikaharjutusi	— 4 „ ,

11) soome keele õppimist	— 3 õpir.,
12) esperanto õppimist	— 3 „ ,
13) jumestamise harjutusi	— 2 „ ,
14) kõnekoori harjutusi	— 2 „ ,
15) ülesandeid raamatupidamise ja protokollimise alalt	— 2 „ ,

Edasi: näitekohtute korraldamise töid, rahvarõivaste valmistamist, töid-katseid loodusteaduses, kangakudumises, fototehnikas, kanakasvatuse alalt (2-s õpiringis), hoonete värvimist, elektrotehnikat, ajal. materjalide kogumist, tikandite valmistamist, laste hooldamistöid, metsaistutamist, töid ja katseid mesilas, kirjajirjutamise praktikat, malet, mitmes. käsitöid, esmaabiharjutusi seltsk. mängude ja laulude õppimist, puude väänistamist, töid loomapidamises, raadiovastuvõtja käsitamises, talutoitlustamise arvestuste koostamises, aiaplaanide valmistamises jne.

Üldiselt on tegelike harrastuste osas märgata tõusu. Seda tuleks edaspidi soovi da veelgi suuremas ulatuses ja kõigis õpiringides seoses teoreetiliste õpingutega.

ÕPIRINGIDE MUID ÜRITUSI.

Enamik õpiringidest on oma sisulist tegevust püüdnud mitmekesistada, täiendada ja elustada mitmete lisatsetvõtete ja tegevuseavaldustega.

Sisulises osas oli ses mõttes järgmisi üritusi:

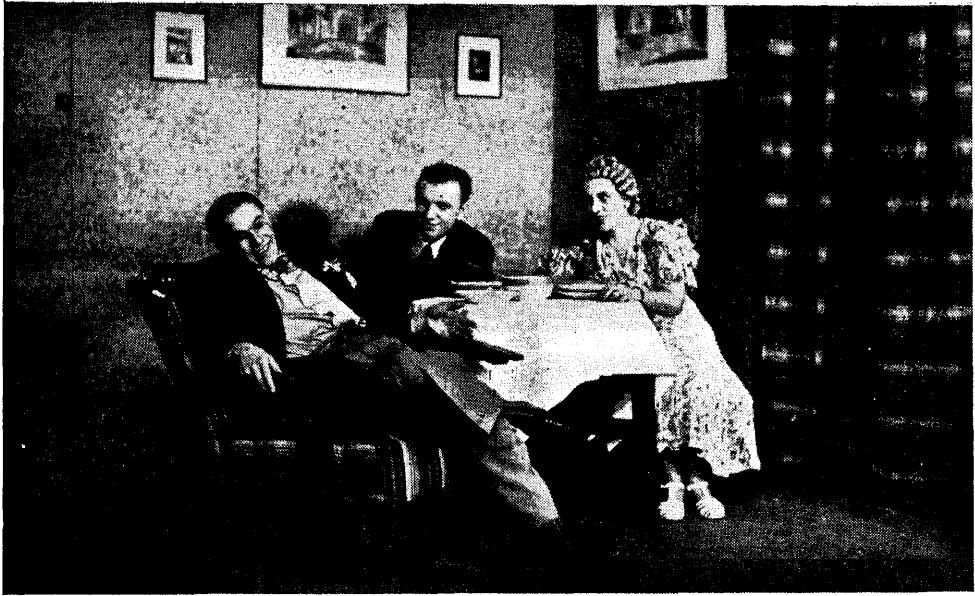
1. Oma ajakirja või seinalehte toimetas 27 õpiringi aruandjaist. Mõnigi õpiringi oma ajakiri on kujunenud sisukaks ja hinnatavaks avalduseks.

2. Rohkesti korraldati mitmesuguseid võistlusi kokku 30. Võistlusi korraldati nimelt järgmisi:

Kõne, kartulikoormise, rehapulkade valmistamise, male-, kanakasvatuse, künni-, lüpsi-, kerimise, ujumise, kabe-, istutamise, sukakudumise, kraavikaevamise, kirjatööde, peenarde valmistamise, hobuserautamise, protokollikirjutamise ja ringi liikmete üldisi töövõistlusi.

3. Aktuaal sündmuste krookakat töökoosolekuil esitati 27-s õpiringis.

*) Tegelikult kindlasti enam.

*N. Mangala — E. Vaiguri „Adam ja Eeva“ (Ajalehe abielu)
Stseen 2. vaat. Narva teatri esitusel.*

Meelelahutuslikus osas aruandjaist 102-s õpiringis korraldati sisulisele tööle järgnevalt nn. seltskondlik osa.

Ühislaulu harrastati 95-s õpiringis, seltskondlikke mängu korraldati 83-s õpir., vestlusi — 75-s, tantsu, eriti rahvatantsu, harrastati 66-s õpiringis; pealeselle korraldati ühisraadio-kuulamist — 5 õpir., kirjanduslike palade ja naljandite ettekandmist — 6 õpir., malemängu jne.

ÜLD-AVALIKKE ESINEMISI.

Peale seesmise järjekindla õpingutöö paljud õpingid korraldasid aeg-ajalt ka mitmesuguseid avalikke esinemisi või aitasid kaasa nende korraldamisele.

Õpingid korraldasid:

- 1. Avalikke referaatõhtuid — 44 õpir., kokku 148;
- 2. huviõhtuid — 40 õpir. — 76;
- 3. aktusi — 36 õpir. — 54;

- 4. näitekohtuid — 16 õpir. — 17;
- 5. pidusid — 12 õpir. — 18;
- 6. õpireise ja väljasõite — 2 õpir. — 3;
- 7. üldisi võistlusi — 2 õpir. — 4;
- 8. näitusi ja demonstratsioone — 3 õpir. — 3;
- 9. esineti ettekannetega muil ettevõtetel — 3 õpir. — 17 juhul.

Edasi korraldati ühes õpiringis: kodukaunistamise kursusi, asjaajamise koosolekuid, kirjandusõhtuid, kontserte, muid koosolekuid, rahvatantsuõhtuid.

Üldiselt nähtub, et õpingide tegevus on mitmekesisunud ja muutunud ka sisukamaks. Seejuures on siiski ka olulisi raskusi ja muid asjaolusid, mis väärivad täit tähelepanu. Rohkesti huvitavat pakuvad aruandis avaldatud õpingide juhatajate üldhinnangud ja tegelikust tööst tõstatatud soovid. Need on kokku võetud eraldi teisel.

Mait Metsanurk 60-aastane

Eesti uusrealistlikus kirjanduses on üheks huvitavamaks nimeks Mait Metsanurk. Mait Metsanurk, kelle kodanlikuks nimeks Edward Hubel, sündis 1879. a. 7. septembril Tartumaal Kärkna (praegu Äksi) vallas Saare talus. Oma koolihariduslikku teed alustas ta Orge vallakoolis ja käis siis Tartu linnakoolis, kus omandas algkooliõpetaja-kutse. Edasi töötas ta lühikest aega Võrus algkooliõpetajana, õppis siis Tartus, mille järgi siirdus Tallinna ajakirjanduslikule alale. Siin oli ta kõigepealt „Virulase“, hiljem kuni 1920. aastani „Tallinna Teataja“ toimetuses. Pärast seda on tema tegevuseks olnud okkiline vabakutselise kirjaniku töö, mille kõrval ta on mitmetel puhkudel leidnud muuhulgas mahti ka osavõtuks E. Haridusliidu juures näidendite hindamiskomisjoni tööst.

Mis puutub Mait Metsanurga kirjanduslikku loomingusse, siis tema 60. aasta sünnipäeva tähistamisel on juba väga palju sõna võetud selle kohta, kuidas tema oma kinnitus „Jään realistiks“ kõige paremini ise loomustab seda mitmepalgelist kirjanduslikku toodangut, mille valgel Mait Metsanurga kirjanikukuju seisab teiste kõrval.

Alates romaaniga „Vaheasaare Villem“, mis ilmus a. 1909, hakkab Mait Metsanurk jälgima elu tegelikkust seesuguselt, nagu see üldiselt on omane näit. Ernst Peterson-Särgava arvustavale ning naturalistlikule käsitlusele. Järgnevas novellis „Toho-oja Anton“ (1916) on tunda pisut noor-eestilist stiliseerimishõngu, edasi on Mait Metsanurga kirjanduslikus kujunemisprotsessis märgata saksa ekspressionismi kajastusi, hiljem kalduvust kõige vahedamasse elulähedusse, kuni lõppeks on märgata pöördumist otseku meie rahvusliku uuestisünni suunas, millest kerkis näiliselt ootamatult kirjandusliku tippsaavutisena ajalooline romaan „Ümera jõel“ (1934). Enne selleni jõudmist nägid aga trükivalgust mitmed teosed, nagu „Taa-vet Soovere elu ja surm“, „Jumalata“, „Epp“, „Kindrali poeg“, „Jäljetu haud“, „Punane tuul“ j. t., kust hõõgub neid eeskujusid, mis on mõjutanud Mait Metsanurga kirjanduslikku kujunemist — Ibsen'i, Hauptmann'i, Flaubert'i, Kuprin'i, Tšehhov'i looming.

Juba nende nimede mainimine tõendab, et Mait Metsanurga looming oma sisemiselt olemuselt on vastuolude-rohke, täis otsinguid. Aga seesugune sisemine otsiskelu peitub juba Mait Metsanurga isikus, tema naturis. See omakorda näikse kajastavat neid vastuolusid ja kõikumisi, mis kuni juurteni, kõige sügavamate alusteni on kõhkle-miste ning kahtluste kaudu käinud ka üle Maarjamaa, kus samasugust lõhet, samasugust kõhklemist ja kahtlusi on olnud ka laialisemate hulkade olekus ning hinges. Selles on Mait Metsanurga üks omapärasemaid palgepooli, mis teda ühte viib A. H. Tamsaarega, kes samasuguselt on tunnetanud tüüpilist lõhet eesti inimeste hingelises struktuuris. Selles peitub sügav traagika. Nagu raske vari käib see inimestega kaasas, varjutab nende tegevust ning viib pärast eksirännakuid pettumuseni, sisemise kokkuvarisemiseni.

Kuidas töö- ja teoinimesest, tihtipeale võõraste ideede poolt mõjustatud, kodumaisest rahvuslikust mullapinnast ja esivanemaist lahti kistud haritlasest, kes esialgu tunneb end olevat kutsutud maailmaparandajaks, pikapeale saab parandamatu skeptik, jõuetu ning kõhkleja — seesuguselt haarab Mait Metsanurk oma tegelaskonna kaudu meie ühiskondlik-eetilisi probleeme, seda oma loomingu perioodi keskosas.

Märksa teisekoelisem on aga „Ümera jõel“, mis annab haarava pildi meie esiva-

nemate töist-tegutsemisist, võitlusist ja heroismist, millest hoovab lugejassegi tubli annus rahvuslikku iseteadvustunnet. Nõnda on Mait Metsanurk selle teosega astunud samasuguse sammu, millest reaalsel pinnal nagu Eesti elu üldiseski käigus kajastub meie rahvuslik renessanss, ühtlasi aga eluline õpetus: rahva ühised pingutused aitavad üle kõigist raskusist.

Ja et Mait Metsanurk on oma kirjanduslikus elukäänakus läinud seesugust rada, see on kahtlematult üks positiivsemaid samme kogu eesti elu seisukohalt.

Hugo Viires

Kristjan Rajasaare inimesena ja kirjanikuna

Kristjan Rutoff-Rajasaare, kes kuulub mõneti teerajajate hulka meie draamakirjanduses, pühitseb pühapäeval 26. novembril, oma 60-dat sünnipäeva. Rajasaare elutseb praegu Virumaal Vaivara kihelkonnas asetses ilusas talus, mida kolmest küljest piirab vilgas Sõtke pärlijõgi. Siin ääretus vaikuses on vana kirjanik andunud lõplikult põlluharimisele ja ümbruskonna ühiskondliku ja kultuurilise elu süvendamisele, kusjuures aga pole unustatud ka kirjandust. Ta on tõusnud oma kodunurga esimeseks kultuuripostiks, mille kiirestikke murdub kaugemalegi.

Rajasaare sündis 26. novembril 1879. a. Vaivara vallas Vana-Sõtke külas asetses Kallasvälja talus. Ta esivanemad on pärit Saka rannakülalt. Juba poisikesena erines Rajasaare paljudest teistest oma ausameelsuse ja idealismiga, mis hiljem muutus pessimismiks inimeste suhtes. Sest inimestes on tema terane silm näinud suuremalt jaolt ikka halba, salakavalust, kurjust, alatust. See on teinud teda inimeste suhtes ettevaatlikuks. Kuid see ei tähenda veel seda, et ta vihkaks inimest, sest siis ta peaks vihkama ka iseennast. Ei, ta on ainult tahtnud nendest ja sellest igavesest maailmakärast pi-

sut eemale tõmbuda, mis muidugi pole õnnestunud. Elus läheb ju kõik teisiti. Nii on ka Rajasaarest vastu tahtmist saanud see, kes kümnes organisatsioonis korraga võitleb inimeste heaolu eest. Ta on omaette huvitav isiksus, kel kõiges on oma vaatevinkel ning kindel seisukoht. Vana Jumalagagi pole ta seesuguses ühenduses nagu pastorid meil soovivad, kes nõuavad teatavasti aina palvetamist õhtul, hommikul ja keskpäeval,

Kirjanik Rajasaare oma talus.

enne ning pärast einet. Rajasaare ütleb, et tema niisugust narri Jumalat enesele eluilmas ei tahaks. Sest säärane Jumal peaks igatahes olema kohutavalt väiklane ja mannetu, kes midagi muud inimestelt ei nõua kui seda, et nad alalõpmata tema ees peavad palvetama, vingerdama, roomama. Õhates puhkama heitma, õhates leiba murdma ja õhates lapsi kasvatama, et neid palju saaks ja et ka neil õhkamine varakult selge oleks. Tema arvates peaks seesugusel valitsejal olema häbi ja piinlik, et tal on nii armetud alamad. Seepärast Rajasaare Jumal on suur ja õilis, kes tahab, et inimesed on julged, terved ja elurõõmsad. Tema Jumal tahab, et inimene kõneleks temaga julgelt ja et teda äärmiselt vähe tülitataks: ainult väga tõsise asja pärast.

Samasugune suhtumine on Rajasaarel poliitikasse. Ta leiab, et ei ole hirmsamat asja päikese all kui poliitika ja diplomaatia. Tuhanded ja miljonid inimesed ei tähenda midagi poliitilises mängus — mängus, mida sageli juhib üksainus inimene vaid oma tahte järgi ning oma võimuiha rahuldamiseks. Nagu näiteks Napoleon. Ja kas pole kummaline: keegi ei taha sõda, aga ometi sõditakse. Ei, õnnelik on see inimene, kes end saab hoida eemale poliitikast.

Vesteldes Rajasaarega meie tänapäeva teatri üle kuuleme jällegi omapäraseid tähelepanekuid. Ta tunnustab meie teatri suuri edusamme. Kunstiliselt olevat saavutatud tõesti palju ja ka uusi andekaid jõude olevat juure tulnud. Kuid ta kui vana teatritegelane ei jää sugugi rahule sellega, kuidas meie suurteatris kujutatakse maa- ja külaelu, s. t. talupojarahvast. Inimesed pannakse seal küürus ja kõveras käima nagu mingisugused hernehirmutised ja nende rääkimisviisist tehakse alati mingi lallutamine või kiunumine. Suure talu peremeest näidatakse alati jämeda häälega mõirgava härjana, popsi aga kleenukesena ja vinguvana. Rajasaare muigab ja küsib imestades: kust need näitlejad ometi niisugust külaelu on näinud, kus nad niisuguseid maainimesi on tundma õppinud? Eestis seesugust mardisandirahvast küll ei ole. Näitejuhid ja näitlejad peaksid rohkem maal liikuma ja mitte karrikatuure

välja mõtlema. See on vesine, liig vesine värk. Ja ometi on maa eesti rahva dünaamiline elujõu tuum ja põhi. Ja teiseks: ega's ometi veel ole unustatud mida õpetas K. S. Stanislavski? Kui nii, siis kordame — tagasi lihtsuse ja loomulikkuse juure!

Meie kirjanikest meeldivad Rajasaarele Tammsaare, Tuglas ja Raudsepp. Esimeses leidub palju meie maarahva tusedusest, küla värviküllusest, ja põliseestilist põhipärasust üldse. Teine on meie suurim stiilivirtuoos, kes näeb ja oskab sõnastada ka aimatavaid virvendusi ning olematuidki vinetusi ja varjundeid. Kolmas pani eesti rahva ta põhjamaisest tõsidusest hoolimata naerma, puistas vere põskedesse ja sära silmisse. Sest eesti rahvas nägi kord iseennast.

Kirjanik sai Kristjan Rajasaarest rohkem jonnki pärast. Ta nägi lihtsalt, et teised kirjutavad, ja hakkas ka ise seda tegema. 1904. a. oligi valmis ta esimene draama „Vastu vett“, milles kujutatakse hea ja kurja võitlust. Ta pani end sellega kohe maksma ja pikemate vaheaegade järele hakkas talt tulema uusi teoseid. 1911. a. ilmus näidend „Kahepäikesed“, kus keskseks kujuks on tõstetud kurja eide tüüp ja paiguti üsna tabavate joontega püütud esitada maaelu varjukülgi, toorust ja ülekohut. Näitekirjaniku ausse tõusis Rajasaare aga alles 1914. a., mil ilmus ta suurem draama „Kivi“, mis „Vanemuise“ teatrit sai ergutusauhinna ja mida suure eduga mängiti väga mitmel pool. Selles näidendis on lahastamise alla võetud ebakõlbelise armastuse probleem. Siin ilmutab Rajasaare suurt inimestetundmist, tihedat olukordade kujundamise oskust ja rahvakeele võrratute lopsakuste valitsemist. „Kivi“ on Rajasaare kõige kompositsioonikindlam ja pingelisem lavateos. Selles mõttes on ta „Mässaja d“ (1920) palju nõrgem, olgugi et ka selles on katsutud mõjuvat pilti anda sotsiaalsete vastolude taustal. Siin on nimelt teemaks mõisniku ja talurentniku vahekorrad, mis on sassi läinud ja kaasa tõmbavad ka teisi inimesi. Rasket hingelist heitlust pole aga kirjanikul õnnestunud kujutada kogu selle ulatuse ja haaravuses.

Uut faasi Rajasaare loomingulises tege-

vuses tähistab 1932. a. ilmunud kolmevaatusealine külakomöödia „V ä i m e h e d“, mis on teinud täielise lõpuarve kirjaniku seniste põhiprintsiipide ja loomisviisiga. Siin on uueaegsete vahenditega püütud anda kerget huumorit, kusjuures domineerib värvikas, särtsuv dialoog ning armastusmotiividel tekkiv olukorrakoomika. Kuna see lavatükk mõneski suhtes meil moes olevaist tavalist külakomöödiaist seisab kõrgemal — peamiselt just huvitava „Juesumehe“ tüübi ja omapärase keele tõttu — siis ei saanud ka „Estonia“ teater mööda selle lavastamisest. See kõik näitab, et Rajasaare oma eest hoolimata on veel praegugi suuteline looma aja- noodeile vastavat teost.

Oma parimaks teoseks peab Rajasaare ise mitte „Kivi“ ega ka „Väimehi“, vaid 1932. a. kirjutatud ja seni veel trükkis ilmumata „R a h a m e h i“. Selles on jälle käsitletud tänapäeva mitmesuguseid probleeme,

kuid nii teatrid kui ka kirjastused on selle millegipärast tagasi lükanud. Nagu Rajasaare ütleb, oli see asjaolu teda niivõrd vihas- tanud, et ta enam tükil ajal ei mõtelnud mi- dagi kirjutada. „See ajas südame täis ja vis- kasin sulle ahjule, kust selle alles hiljuti maha tõin,“ märgib ta oma kirjas nende ri- dade kirjutajale. „Näis, kas saab nüüd mi- dagi, või tuleb tal (sulel) sinna tagasi min- na...“ Ja ta lisab, et ta „Väimeestest“ on teatrimehed valesti aru saanud ja seda kau- gelt teisiti lavastanud kui tema seda on mõ- telnud.

Oma isikust hoolib Rajasaare kaunis vähe, veel vähem oma minevikust ja selle jäädvustamisest. Ta ei ole enda kohta pea- gu midagi üles märkinud, ega ka päevaraam- matut pidanud, tal ei ole ka ühtki oma raam- matut. Kui käsikiri on kirjastusele ära saa- detud, pole temal sellega enam olnud tege- mist.

Kaasvõitleja

Anita Karell-Tutti tööjuubel

Eesti Haridusliidu asutamisest ja tege- vuse algusest on teatavasti möödunud 15 aastat, mida on kavatsus hiljemalt märki- da. Ainsa tööjõuna võib liidu esimese asja- ajaja ja kauaaegne raamatupidaja-kassa- hoidja pr. Anita Karell-Tutti vaa- data tagasi niisama pikale tööle Eesti vaba- haridustöö teenistuses.

Päev-päevalt, olles mitmekesiste üles- annete keskel, mööduvad töötegija aastad otsekui märgatamatult. 15 aastat on küllalt pikk aeg, et selle möödumisel pisut seisa- tada ja teha tagasivaateid. Ja siis selgub, kuivõrd aeg ja olud on vahepeal muutunud, tuues kaasa kahtlemata edenemist ja edugi, milles osake kuulub temagi tegevuse arvele.

Kel vähegi on olnud tegemist Eesti Ha- ridusliidus, sel pole vist küll jäänud kokku puutumata prl. A. Tuttiga, praeguse proua Karelliga. Ja neid, kes on kord või kordu- valt seisnud tema töölaua juures, on kind- lasti tuhandeid. Raamatupidajana ja kassa-

Anita Karell-Tutti töölaua taga.

hoidjana on tal ju tulnud valitseda neid „eluallikaid“, mis on annud igäühele tihti erilist põhjust selle laua juures seismiseks koos oma igapäevsete muredega ja lootus- tega. Seega on pr. K. kahtlemata saanud lii-

dus keskseks kujuk. Uutele tööjõududele ta on olnud samuti vajalise informatsiooni allikaks, kas või selleski, et vastata näiteks mõnele uuele konsulendile, kus maakonnas asub see või teine koht jne. Tema täpne ja kohusetruu asjaajamine ja lahke käitumine on võitnud lugupidamist. Ja kui vaatad korraks üle kõik tema poolt 15 aasta jooksul täiskirjutatud raamatud, siis peab küll imestama, kui suur võib olla ühe inimese „kirjanduslik“ tegevus: need paksud kassa-, reskontro-, pea- ja muud raamatud, milles peegeldub lõppeks kogu laiaulatuselise organisatsiooni tegevus, ulatuvad arvult küll vahest 100-ni.

* * *

Oli tavaline hilissügisen päev, 11. november s. a. — Hall, udune ja hämar, nii et bürooruumides tuli isegi päeva ajal süüdata lambid. Sel tavalisel päeval oli saabunud üks vanemaid kolleege, kutselt ja verelt kunstnik, et anda üle kõnesolevale kolleegile ta pöördelise isikliku sündimise puhul lugupidamisavaldusena kink — oma vastvalmi-
nildus ilus maaling.

Sellest see jutt siis tekkiski. Leiti, et sel päeval oligi just see tähtis päev, mis märkis kingituse saaja 15-aastast tegevust liidus. Niisiis samal kuupäeval 15 aasta eest astus noor elluastuja kommertsgümnaasiumi lõpetaja vastloodud uue liidu bürooruumi, otsekui uude maailma, nagu ikka paljude lootustega ja noorusliku teotahtega. Nüüd on sama noor elluastuv tütarlaps vilunud tööjõud oma alal ja vanim liidu ametnik.

Usutleme teda ta tähtpäeval.

— Kuidas sattusite esimesena liidu teenistusse?

— Olin siis parajasti lõpetanud Tallinna kommertsgümnaasiumi, vaatasin küsivalt ja lootustega tulevikule vastu. Siis ühel päeval saingi ettepaneku tulla ametnikuks uude Eesti Haridusliitu, mille loomisest olin vist ka lugenud ajalehtedest. Lugu oli nimelt selles, et üks Haridusliidu asutajaid ja selle esimene esimees ning tegelik juhataja, endine haridusminister ja tollal riikliku katsekoja juhataja Jüri Annusson oli pöördunud kommertsgümnaasiumi direktori H.

Baueri poole, et ta soovitaks kedagi oma õpilasist. Ja valik oli langenud minule.

— Mida võiksite jutustada liidu tegevuse algusest?

— Siis oli kõik alles uus ja väljakujunenemata. Mitte ainult mulle, vaid ka liit astus oma esimesi samme ja kujundas tegevusalasi. Ei olnud siis isegi iseseisvat bürood, vaid selleks kasutati Tallinna rahvaülikooli kantseleiruumi S.-Kloostri tänavas. Liidul ei olnud algul isegi oma töölauda ega kantseleitarbeid täieliselt, nii et rahvaülikooli asjaajaja hra. A. P o r k tihti selle üle nalja heitis, et liit kirjutavat tema suled kõveraks ja haraliseks.

— Milles seisis algaastail liidu tegevus?

— Peamiseks tegevusalaks oli siis populaarteaduslike loengute korraldamine. Seda oli muide varem tehtud Tallinna Rahvaülikooli vahendusel. Liidul oli teine loengute korraldamise keskus Tartus, kus seda korraldas praegune Tartu seminari direktor J a a n P o r t. Oli koostatud lektorite nimekiri, kus leidis rohkesti tuntud kultuuritegelasi. Nõudmine loengute järgi, eriti üldhariduslikelt aladelt, oli võrdlemisi suur.

Hiljem hakkas liit korraldama ka kursusi. Esimesena korraldati n a i s k ä s i t ö ö k u r s u s i, millele instruktorid saadi Tallinna naiskutsekoolist. Nüüd on selle ala arendamine läinud hoopis teiste vastavate erikeskuste kätte. Siis tuli juure näiteku n s t i harrastus, mis on arenenud hiljem kuni maateatri mõtteni. Kadunud J u n g h o l t z oli üks esimesi näitejuhtide kursuse juhatajaid liidu ülesandeis. Edasi hakkati korraldama järjekindlamalt vastavaid kursusi ka kohtadel, kusjuures esimeseks instruktoriks oli praegune Kuressaare teatri näitejuht R i i v o K u l j u s. Õpiringide harrastus tuli järjekindlamale arendamisele alles hiljem.

— Missuguseid mälestusi on jäänud kolleegidest?

— Häid, aina häid!

— Pika aja jooksul on juhtunud mõndagi koomilistki?

— Miks mitte. Näiteks liidu algaastail avaldas liit kord kuulutuse ajalehes, et „vajatakse vilunud lavajõudu“. Ühel päeval il-

muski sõdurimundris noormees ja jutustas pikalt, kui suured eeldused tal selleks ametiks olevat, kuna juba ta vanaisa ja isa olnud põlised aednikud, ja ega's temagi olevat sel alal teps mitte võhik. Kahjuks liit ei saanud tolle ettevõtliku „lavainimese“ jõudu seekord kasutada, kuid head tuju tõi see siiski meie kodusesse büroosse.

— Kuidas võiksite võrrelda liidu alguse tegevust praegusega?

— Kahtlemata on olnud edu ja areenimist, kuigi see toimub veel järjest edasi.

Kuid on olnud raskusigi. Eks tähenda praegunegi kriitiline aeg midagi. Välised sündmused kisuivad tähelepanu endale ja kultuuritöö jääb mõnigikord rohkem tagaplaanile. Kuid seda rohkem on meil kõigil põhjust püüda süvendavale rahvaharidustööle, mille teenistuses oleme.

— Tänan! Palju õnne ja jõudu järgnevaikski aastaiks! Kindlasti ühinevad samade soovidega kõik teisedki kolleegid ja ka need, kel on muidu tegemist Eesti Haridusliidus.

E. O.

Raamatukoguhoidjate kongressilt

II.

A. Tilk: Avalike raamatukogude juure tuleks luua ka noorte kogud, kas või osakondadena. Seda vajavad meie noored ja noorteorganisatsioonid.

Ülemaantee: See on ka loomulik, et ilukirjandust loetakse rohkem kui teaduslikke ja populaarteaduslikke teoseid. Kuid nõue olgu, et loetaks head ilukirjandust. Niikaugele tuleb viia ilukirjanduse lugemine. Ka suurendab ilukirjanduse lugemist näitavat arvu tunduvalt see, et ilukirjanduslik teos vahetatakse kiiresti, kuna populaarteaduslik raamat püsib kaua lugeja käes, kusjuures tagasitoomise aega korduvalt pikendatakse.

M. Jürma: Ilukirjanduslike teoste soetatavuse % ei tohiks väheneda ega teaduslike teoste % tõusta ilukirjanduse arvel, sest ilukirjandusel on täita niisama tähtis osa igapäevases elus. Teame, kui suurt tähtsust omab ilukirjandus noorte suhtes, kes sealt hangivad kogemusi ja elutarkust. Ilukirjandus võib koguni mõjutada teostama teatud aktsioone. Näiteks Mõttslase „Kraavitajad“ kui ka Tammsaare „Tõde ja õigus“ on omal ajal annud tõuke soode kuivatamiseks ja kraavide kaevamiseks. Veel on ilukirjanduslik teos puhketundide veetjaks füüsilise töö tegijaile. Pealegi on meie populaarteadus-

lik kirjandus veel õige puudulik. Puuduvad head teosed näiteks filosoofia ja teiste abstraktsete teaduste alalt, puudub ka näiteks eestikeelne üldine kirjanduslugu, mille järele aga on tungiv vajadus. Sellaseid teoseid tuleks premeerida nagu ilukirjandust, et soodustada nende ilmumist.

Ka raamatu reklaami eest tuleks rohkem hoolitseda. Pole midagi imelikku, kui uudisteoste reklaamplakatid kaunistavad ka raudteevagunite ja raudteejaamade seinu jne.

H. Mugasto - Juhani: Andmed näitavad, et 10% meie rahvast kasutab raamatukogu, peetakse lugejaiks. Kuid see statistika lonkab. Peaks võetama revideerimisele lugejate nimistud ja neist kustutama kõik need, kes küll millalgi iidamast-aadamast olid kogu tarvitajad, kuid nüüd on kas surnud, mujale elama asunud või ei mõtlegi enam kogu kasutamisele.

Tulevikus peaks kustutatama av. raamatukogude seadusest punkt, et kogu kasutamine võib olla ka maksuline.

A. Jõulmaa arvab, et igas maakonnas tuleks luua musterraamatukogu, kust teised kogud võiksid eeskujuga võtta ja õppida. Edasi arvab sõnavõtja, et HM peaks avaldama soovitatavate raamatute alfaabedilise nimestiku. R. Alasi oma ei sobivat: rühmita-

mise tõttu olevat sealt tülikas leida vastavat raamatut. Ja HM Teatajas olevat need niimistud liig laialipillatult.

H. Mugasto-Juhani: Et raamatukogu täidaks oma ülesande lugejate suhtes, tuleb raamatukoguhoidjal jälgida lugejaskonna hariduslikku taset ja huvipiirkondi ning uurida võimalusi, kuidas luua elevust nende teoste ümber, mis on jäänud seisma riuleile, kuid mis oma sisult ja laadilt võiksid rahuldada teatavaid grupe.

Teosed, mis lugejate poolt ei leia kasutamist aastate jooksul, mis on aegunud sisult ja vastuvõtmatud vormilt (rääkimata lagunenenud raamatuist), tuleb raamatukogust kõrvaldada. Paljuotsitud väärtteoseid tuleb muretseda mitmes eksemplaris.

Kurvits: Raamatukogude ruumide alal on vähe ära tehtud. Tuleks ette näha kindel kord, kuidas ruume korraldada, kuidas ehitada jne. Raamatukogude hooneile tuleks ette näha kindlad normid nagu on koolimajade ehitamisel.

Tuleks normeerida raamatukogu tarbed, sisseseade. Pole näiteks teada, missugune peab olema üks eeskujulik raamatukogu-kapp.

Tuleks asutada maakondlikud keskraamatukogud.

Igasugu kutsealade kirjandus on puudulik, tuleb rõhku panna vastava kirjanduse loomisele.

Tuleks ka võtta revideerimisele raamatukogude juhatajate tervislik seisukord. On juhtumeid, kus kogu juhataja põeb nakkushaigust või tiisikust, mida ei võiks esineda.

E. Oja: Tuleb päästa lugeja tõlkekirjanduses esinevate võõrnimede rägastikust. Kui ei ole võimalik nende nimede eestipärastamine, siis olgu esimeseks sammuks see, et nimedele märgitaks vähimalt juure, kuidas neid tuleb hääldada. On palju ilusaid tõlketeoseid, mis jäetakse lugemata just sellepärast, et võõrnimedega ei saada hakkama.

Tuleks sisse seada linna raamatukogudes ka mudilaste jututunnid, nagu seda võime näha Soomes. Nii kasvatame juba varakult noore kokku raamatukoguga ja nii saame kogule teadlikke lugejaid, kogu kasutajaid. Nii kasvab armastus raamatu vastu.

K. Laane tähendab, et me ei või ega saagi raamatukogundust eraldada muust rahva kultuurist ja tegevusest. Kogu meie vabaharidustöö peaks püüdma ajaviite korralduse asemel arendada rohkem sisulist tegevust. Õpingide ja raamatukogu tegevus peab olema kõige tihedamini kontaktis.

H. Mugasto soovitab kogu juhatajail ilukirjandusele lisaks laenaja tähelepanu juhtida populaarteaduslikule kirjandusele, reisikirjeldustele, memuaaridele, spordiraamatule ja rakendusteaduslikele väljaandeile.

V. Pikkoja pooldab tsükliliste nimestike avaldamist lugejaile.

A. Leinjärv teatab, et ministeeriumis ongi juba alatud tsükliliste nimestike koostamisega. Praegu olevat käsil põllumehe koduse standarti raamatukogu nimestiku koostamine.

H. Mugasto: Et vastu tulla lugejate nõudmistele ja mõju avaldada lugemismaitse arendamisele, tuleb r. koguhoidjal tunda iga raamatu sisu. Selles mõttes on hädatarviline, et soovitatavate raamatute nimestikus hakataks avaldama ka raamatute retsensioone.

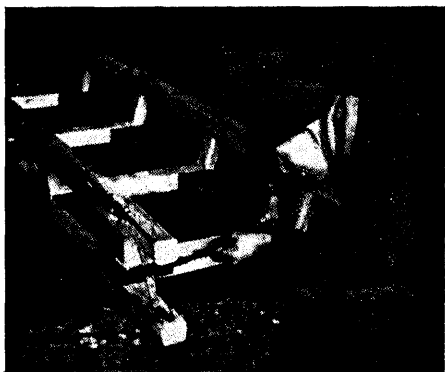
*

Raamatukogundus 1938/39. aastal. Võrgus oli 735 raamatukogu. Riiklikku toetust said av. raamatukogud rahas 31 433 krooni, pealeselle Kr. 9925 „Loomingu“, „Varamu“ ja ajakirja „Raamatukogu“ näol. Võrdluseks toome 1937/38. a. toetussummad riigilt: rahas Kr. 30 000 ja kirjanduse näol 7 000 kr. Raamatukoguhoidjate kursusi korraldati Harju-, Pärnu- ja Virumaa, millest osavõtuks said kutsed 57 raamatukogu juhatajat. Raamatukogude komisjoni poolt on seni soovitatud 1954 raamatut.

Villem Luhasoo

Poolhariduslikke mõttemõlgutusi Avinurmest

Avinurme pindala on väga laialdane. Ta maa-ala võib lugeda peagu 20 korda 20 km ja elanike arv kõigub 4900—5000 piirides. Seega oleks elanikke Avinurmes keskmiselt kümme inimest ruutkilomeetril, mida on liigagi vähe, võrreldes üldise Eesti elanike tihedusega. Kui veel märkida seda, et suurem osa avinurmlasi on teelolude sunnil koondunud just süda-Avinurme ümbrusse ja Vadi ning Piiksi külasse, mis samuti asu-

Igapäevane avinurmelase töö.

vad paremate maanteede ääres, siis võib järeldada, et sääraastes kohtades nagu Linnanõmme, Laekannu, Kolgavälja ja teised on elanikke hoopis hõredalt. Hõredalt asutatute hulka võib paigutada ka osa Piiksist, eriti just selle Linnanõmme-poolse ääre ja metsasopid. Nendes viimati märgitud kohtades asuvad talud üksikeisest võimalikult eemal ning teed, nii palju kui neid saab nimetada, eriti vihmastel aegadel, on siin võimatu halvad. Ajuti nad muutuvad koguni niivõrd närusteks, et pisimagi koormaga läbipääsmine on küsitav. Seepärast toimuvad nendes kohtades ja nurkades suuremad veod ja asjaõiendused peagu eranditult talvisel ajal.

Avinurme tsentrumis aga on teed väga head ning kannatavad välja raskeimadki sajud ja märjad ajad ning seepärast on kultuuri tase sealpool hulga kõrgem kui heinamaade vahele ja padrikuisse rajatud taludes ja külates.

Pole sugugi ime, kui matkates tuleb tegemist teha inimestega, kes on kuulnud teiselt või on näinud vallamaja juures igaaastasi makse õiendades, et ilmub ka ajalehti. Siiski seda ei saa lugeda igapäevaseks nähtuseks, sest neid talusid ei ole Avinurmes palju, kus peagu kunagi ei loeta lehte ega raamatut. Juhtub sedagi, et kui üks organisatsioon korraldab mingisuguse näidendi või piduõhtu, siis teise valla ääres ei olda selles teadlik.

Ehkki avinurmlane liigub just oma ametiala pärast palju välismaailmas, on ta siiski nõnda lahke ja ütleb igale võõrale ilmingimata „sina“. See on nende juures nii oma-seks saanud, et mõnes nurgas isegi imestatakse, kui juhtub jutu hulka poetama „teie“. Siis taibatakse kohe, et tegemist on mõne kaugema nurga inimesega, kes pole küllalt hästi kodus avinurmlaste harjumuste ja kommetega. Paar päeva avinurmlaste keskel liikudes ja elades ei jäägi paremat nõu üle kui see nende eriharrastus omaks võtta.

Suur enamik Avinurme taludest on väikesed. Leidub terve rida väikekohti, mille pindala ei ületa 5 ha. Seevastu aga hooned, eriti elumajad, on üsna suured ja vanemal ehitusil on ilmingimata otsas kolm akent. See on nagu ühe mõõdupuu ja ühe meistri poolt kindlaks määratud. Hilisemad ajad aga on selle stiili nurka heitnud ning mitmel pool leidub maju päris kauni välimusega.

Et kohad on väikesed, siis avinurmlane püüab jõudumööda elamiseks lisa hankida kõrvaltöödega. Tuntuimaks ja tunnustatu-

*Avinurme vallavanem Jüri Ansip töö
vaheajal lehte lugemas.*

maks tööks nende juures on puutöö. Eriti just puuanumad, lännikud, vitsikud, toobrid ja ka saunakapad on nende nime kuulsaks teinud. See töö on nendele nagu tõveks saanud ja ükski avinurmlane ei taha sellest loobuda isegi mitte surmatunnil. Toormaterjal saadakse oma kodu lähedastest metsadest. Varem võeti puid omavoliliselt, kuid nüüd on järeelvalvet kõvendatud ja avinurmlaselgi ei jää muud nõu üle kui luusida mööda metsi ja ära märkida tuulest mahamurtud leppi ja kuuski ning nende kohta esitada kohalikele metsaametnikele soovpuude äraostmiseks. Nimelt müüakse sellaseid puid hulga odavamini kui jalalt lõigatud, kuid tarbepuuks eriti anuma külglaudadeks — ta sobib suurepäraselt.

Metsi leidub Avinurmes tõesti väga rohkesti. Nii võib Mustvee poolt kitsarööpmelist raudteed kaudu Avinurme tülles enne

Piisit maha kõndida tublisti oma kümme kilomeetrit enne kui silm hakkab seletama siin-seal padristikes üksikuid halle katuseid. Metsad ise aga ei ole kõige paremad — on rohkem pool-padrastike moodi ja väga tihedad. Võib ka arvata, et seal elab palju metsloomi, sest peagu iga kilomeetri järele juhtub vastu tulema jahimees koeraga.

Talude suure kauguse tõttu üksikeisest ning rohkete metsade ja võimatu viletsate teede tõttu on ka seletatav mõnes Avinurme osas hariduselu suur lonkamine. Ühiseid kooskäimisi on raske sooritada ning piirdutakse koguni küla kõige lihtsamaga — kirmase korraldamisega! Vähegi ajaga kaasa sammuda tahtjad on muretsenud omale raadio, kuid nende eesõigus on rohkem valla keskkuses, pool-alevikus, kus on ka Avinurme raudteejaam ja tuntakse rohkem huvi ajalehtede, ajakirjade ja raamatute vastu.

Ehkki määratu suur vald, puudub Avinurmel oma raamatukogu. Selle omab küll Avinurme tuletõrje-ühing ja seda toetab natukesehaaval ka vald oma sissetulekuist, kuid see raamatukogu asub vallamaja läheduses, mis juba iseendast jääb valla ühele küljele, ning selle kasutamine kaugemate nurkade poolt on raskendatud teolude pärast. Samuti ei ole hoolitsetud selle eest, et asutataks laenutamispunkte normaalselt üle valla. Eriti nii suure valla kohta, kui seda on Avinurme ei piisa kunagi ühest laenutamispunktist. Ehkki mõni mõtleb, et kes keelab, tulgu iga mees ja naine ning võtku endale lugemiseks raamat, siin neid on, kuid takistuseks tuleb just lugeda — nagu märkisin — viletsaid ja kaugeid teid.

Noored, kes jätavad koolikasarmud seljataha, jatkaksid meeleldi koolis saadud näpunäidete ja juhendite järgi ka järeelkooli ajal ühe või teise autori teose lugemist, aga kitsad võimalused suruvad selle plaani juba tärgamisel kus seda ja teist ning aastase või paarse vaikioleku järele kaob huvi raamatute vastu üldse. Asutakse nokitsema igapäevaste õienduste kallal, õpitakse käsitama uurdepeitlit ning sooritama reerautamist ja anumate kokkuklopsimist, ja mõne-aastase ajavahemiku järele ei teatagi enam, kes on Tammsaare või Tuglas või mõni muu üldtuntud autor.

Mitmesugust

Kiri toimetusele

V. a.

ajakirja „Areng“ toimetusele.

„Arengu“ k. a. 8-das numbris ilmunud E. O. kirjutises „Raamatukoguhoidjate kongressilt“ on toodud lühimärkmeid Eesti Raamatukoguhoidjate Ühingu poolt Tallinnas 23. ja 24. septembril k. a. korraldatud üleriigilise raamatukoguhoidjate kongressi läbirääkimistest, ent säärasel kujul, et see võib anda mõnedest kongressil esitatud referaatidest, mida kirjutises äratoodud ei ole, väärpildi. Nimelt olevat proua H. Mugasto-Johani E. O. lühimärkmete järele allakirjutanu referaadi sisulise külje kohta teinud mõningaid parandusi, „näidates, et statistikat ei saa alati võtta puhta kullana. Nii näitab statistika, et seisame oma raamatukogude koostise poolest päris eeskujulikul järjel ja nagu oleksid kogud raamatutega küllalt hästi varustatud. Kuid sisuliselt ja tegelikult on pilt hoopis teine. Meil on kogudes palju vanu raamatuid, mis ajast ja arust läinud ja mis tuleksid kohe kogudest kõrvaldada“.

Allakirjutanu referaadis oli, peale arvu-
liste andmete esitamist avalike raamatukogude koostise kvantitatiivse külje kohta, selles suhtes üteldud: „Mis puutub av. raamatukogude koostise kvaliteeti, siis selle üle otsustamiseks pole meil otseseid objektiivseid andmeid. Ei ole aga põhjust arvata, et see oleks eriti halb, kuna raamatukogude kuludest ligi 80% laekub riigi ja omavalitsuste toetuste näol, mille arvel osta võib ainult Haridusministeriumi poolt soovitatud kirjandust.“

Mis puutub küsimusse, kuivõrd statistikat saab võtta puhta kullana, siis kuulub see statistika teooriasse ning on leidnud lähemat käsitlemist teaduslikus kirjanduses, eesti keeles M. Kurtšinski „Statistika põhijoonetes“, Ak. kooperatiivi k. Tartus, 1934., kust asjasthuvitatud võivad sellega tutvuneda, mispärast see küsimus jääb siin sisuliselt puudutamata.

Palun käesoleva selgituse avaldada „Arengu“ järgmises numbris.
Tallinnas, 16. XI 39.

Austusega

A. Leinjärv.

Missugust uudisnäidendit mängida?

A. Hanspeter ja N. Mangala „Üürilaps“ — nali 3 v. 4 pildis, n. — 5, m. — 4; lava: kirikumõisa saal. Eelmissuga kõrvutades on sõnastus nagu kainem, kuid iga sõnavõtt on oma kohal, on enda eest väljas. Ei ole kusagil liigliha. Nii et — mis viga mängida, kui kõik on ennem kokku räägitud! Ainevald päevakohane — pastori perekonnale. Naiseõel vallaslaps! Ja ega intriig ananaski end ajada muidu sõlme kui kirikumõisa õrnas õhkkonnas. Käepärast on ka kohe kõigeiks valmis naistekütt-loomaarst — ja pastoriprouagi, kes muudkui, nagu maa-meis ütleb, „kaps kaela kinni...“ ja needsinatsed teised sõnad. Noh, tuleb siis naiseõde üüritud lapsega, et päästa pastori-

prouast õe majaau ning perekonnaõnn ja avada ta silmad loomaarsti suhtes, ning mängub maha selleks terve näidend. Tegelikuses on küll nii, et ema süda valutab, kui sülelaps jääb päevaks võõra hoole, aga imik anda sinna kogu näitemänguks — seda juhtub ikka ainult naljamängus. Ütleme, et oleme ühe naljamängu võrra rikkamad!

Kust need kaevandused ja vabrikud lavale võtta! Pealkirja järgi sellase eelarvamisega avasin H. Viires'e „Põlevkivikaevurid“ — näidend 4 v., n. — 3, m. — 7; lava: 2 taluõue ja mets. Valmis üllatus — dekoratsioon ei tee raskusi, sest „meri on kaldalt vaadatud“: kaevurid ei olegi töökuses, vaid sekeldavad „küla peal“. Tubli perepoeg-agronoom teenib kaevurina „lah-

tist" raha uudistalu jaoks, mitte bajaani murtestamiseks, nagu vahest juhtub. Hea terava kõrvaga on kuulnud kaevurikeel, mis on väärtus omaette. Et aga kaevurid on ühtekuuluvalt kambavennad ja nad üheski asjas „risti ette ei löö“, siis lavastub nii mõnigi vemp ja võllanali, kusjuures aga kõrgel on kaevuriau. Need ja teised lavalised plussid loovad head elevust ning tõstavad tüki paiguti üsna kergesti tujju. Muidu on ju lugu tavaline — armastajad kipuvad paari, aga isa on vastu ja paneks tütre omalt poolt „kehkadiveist“ vallavanemale. Muide nüüd, kus vallavanema-amet on vägagi nõudlik, tuleb vaadata, et mängija osa usutavuse piirist ei paisutaks välja.

Lühidalt, autorit tuleb õnnitleda, et ta asus käsitlema laia uudisala meie tööstuses, ilma et ta endale oleks habet kasvatanud. Miks me ei julge minna tükiga lavale, habemede ees? Võib minna küll!

Kui eelmises rääkisime tüki nime esimest muljest, siis E. Vaigur näeb teadvat, mida tähendab tüki nimi näidendile ja peo kuulutuse kaudu peole. Nii ongi E. Vaiguri-N. Mangala näidend nimetatud lihtsalt „A d a m ja E e v a“. Nii peaosalistel nimed. Kuid üks naisosalisel ole seda vana iidset võrgutusverd ikka ka. Komöödia 5 pildis, n. — 6, m. — 3; lava: toanurk, tuba ja koridor. Head näpunäited lavaseadeks on antud raamatus. Sisu muidugi jälle armastus ja „altaisa lõõmine“, aga ladusus ja elavas käsitluses. Sõnastus nii suupärane, et paneb teise kohe vett jooksuma. Eriti kraade-Riksi sõnades — ennem üle kui alla. Ja oma elu korralduseks ei puudu Riksi kriitika, ei ta jätagi oma-asju nii laokile. Aga eks kraade olegi välisuse organiseerija, n.-ü. konjunktuuri kasutaja, nii et — eluline. Eks ole eluline seegi, et üht ja teist meie avalikus elus on kutsutud korrektsusele, kuid kosjakuulutused jäänud. Nüüd autorid ongi toonud lavale, missugused juhusteotsijaid ja madalaid tunge peitub nende kuulutuste taga, ja päris aus lihtsameelne tööpoiss pannakse tahtmatult nn. „moodse abielu“ keerdkäike läbi elama.

Lavapildis on mõndki uudet, etteasted vahelduvad ja elavad. Kas pole piltlik seegi,

et naise silma all peab mehekaru käima kiki-varbail ja alles teises toas ta võib toetuda tallale? Mõnel laval võib tüli olla raamatukapiga, aga muidu — leiduks aga mängijaid!

Ja lõpuks E. Vaiguri tükina puhtalt „Paradiis Põrgus“ ongi ta puhtaim tükk — romantiline lugu lauludega 4 pildis, n. — 4, m. 6 + külapoisse; lava: talu õu. „Paradiis“ on, kuidas nüüd võtta, kuid „Põrgu“ on lihtsalt talu nimi, et oleks huvitavam, või ehk selle tõttu, et tütreid on maja täis ja kõik kipuvad mehele. Kui juba on romantiline lugu, siis on lubatud armastus igas ulatuses. Maitse järgi võib ju embamisi piirata, kuid valetamisluu (lk. 67) võiks küll ära jääda. Vale selgub ise hiljem ja huvitavamalt. Eelmistega võrreldes on tükki lavalisem ja mängulisem, andes just laiu võimalusi osalisile oma võimete järgi mängimiseks ja nii hea ühtlase meeoleolu saavutamiseks algusest lõpuni. Parajais paigus veavad sõnakooku linlane ja arenenud maanoor, ei puudu mõttelend ega valmisolek kummalgi. Ja peretütreist seda üleemeelikut metskassi nagu oleks elus kusagil kohanud. Kui aga kujud hakkavad juba raamatukaante vahelt välja kippuma, eks see ise ole parim asja soovitus?

Ning olemegi vaatlusega lõpul. On nimestikust mõni jäänud mainimata, see on maitseasi. Meistermees tegevat vanahalvastki kompveki, kuid siin ei püütudki soovitada materjali meistreile, vaid aidata neid tavalisi näidendivalijaid, kes valikuga on hädas. Edaspidi loodame vahest veelgi lähemat — anda mõningaid lavastamismärkmeid. Kui aga teha kokkuvõtte k.-ü. „Tarviku“ toodangust hooajaks, siis lavateos nagu „Nimed marmortahvlil“, missuguseid ei ilmu sagedasti, väärtustab juba ise kogu hooaja toodangu. Aga siin leidsime tervelt 70% käepärast materjali, kusjuures ei tarvitse olla erimeister, et harutada köidikuist äiapapat või äratada kunstnes veisekarja. Ja see on hooaja kohta väga hea saavutus.

Ja lõpuks veel surematu „näidend“ — „Abimees Tarvik“. Praeguõeldu on küll nali, sest nimetatu on näidendite tutvustusnimistu, kuid sellasena siiski vajaline. Selle

„sisuväärtusest“ olgu aga tõstetud esile eriti viimselt leheküljelt (lk. 50) „Üllatus näitejuhtidele“, mille alusel iga näitejuht saab tasuta režiiraamatu. Ärgem targutagem pikalt — see on olnud Eesti Ha-

ridusliidu ja Maanäitejuhtide Ühingu ammune soov ning näitejuhtide unistus. See on täitunud, suur tänu k.ü. „Tarvikule“! Punkt.

H. L.

Haridusministeeriumi tegevuskava noorsoo ja vabahariduse alal

Uus haridusminister prof. P. Kogerman ministri kohuste täitmisele asudes on annud ajakirjandusele lähemat informatsiooni Haridusministeeriumi edaspidiste tegevusülesannete ja -põhimõtete kohta. Selles seletuses on muude haridusküsimuste hulgas noorsoo ja vabahariduse alale pühendatud järgnevad seisukohavõtud:

„Noorsoo-organisatsioonide tegevus moodustab täienduse ning jatku kooli õppe- ja kasvatustööle. Ta õhutab ja harjutab noori positiivselt suhtuma oma tööle ja isamaale.

Esimese astmena on kohane noorele organisatsioonis skautlikku laadi tegevus ning kasvatus. Selle kasvatusedendamiseks ja süvendamiseks tuleb olemasolevad killunenud skautlikud organisatsioonid viia kokku ühiseks noorte üldiseks alorganisatsiooniks, mille toetamist ja millele kaasaaitamist laiendada usatuslikumalt seltskondlikele organisatsioonidele ja omavalitsusele.

Küpsema nooruse organisatsioonide (maal: maanoorterid ja Ülemaalise Eesti Noorsoo Ühenduse osakonnad, linnades ning tööstustes: Noorte Meeste Kristlikud Ühingud ja Kristlike Noorte Naiste Ühingud) tegevus tuleb omavahel kooskõlastada; nende sisulises töös tuleb panna rõhku noorte sidumisele tegeliku töö ja elu ülesannetega.

Noorsoo-organisatsioonide tegevuse elustamiseks ja püsivamaks kujundamiseks tuleb koolimajade ja rahvamajade kõrval välja arendada noortekodude võrk.

Tuleb teostada noorsoojuhtide süstemaatilist ettevalmistust ja parandada kutseliste noorsoojuhtide tee-

nistuslikku ja majanduslikku seisundit, viies need ühiste alustele eraõppeasutuste õppejõududega.

Noorsoo tervise, vastupidavuse ja iseloomu tugevdamise eesmärgil tuleb pöörduda suurema tähelepanu soodsamate võimaluste loomisele noorsoo kehalise kasvatusalal, milleks tuleb vastavalt korrastada ja sisustada kooliõued ning noorte spordi- ja mänguplatsid ja laiendada viimaste võrku. Sportlike organisatsioonide tegevust tuleb suunata laiematesse rahvahulkadesse, eriti võimlemise näol. Selleks tuleb asuda kehalise kasvatusjuhtide kavakindlale ettevalmistamisele.

Rööbiti riigikaitse ettevalmistusega koolide ja noorsoo-organisatsioonide kaudu jätkata ka vajalist ettevalmistust kodanliku õhukaitse alal.

VABAHARIDUSTÖÖ ALAL

jatkata seltskondlike organisatsioonide ja kohalike ning kutsealaliste omavalitsuste töö kavakindlat koordineerimist ja nende rakendamist üksmeelsele loovale tööle, kusjuures vabale algatusele ja isetegevusele jätta avar vabadus. Erilist rõhku panna vabaharidustöö juhtide ettevalmistamisele ja laiendada selles mõttes maa-rahvaülikoolide võrku. Rajada õpiringiline töö kindlale elulähedasele alusele ja organiseerida sel alal koostöö keskus organisatsioonide vahel. Eriti aidata kaasa kodanike vaba aja veetmisele elu vaimustamise ja rahva

elujõu ning elutahte tõstmise mõttes, toetades selleks seltskondlikke omaalgatusi ja korraldades vastavaid abinõusid.

RAAMATUKOGUNDUSE ALAL

püüda parandada avalike raamatukogude majanduslikku külge ja ruumide olukorda, jätkata nende sisekorralduse ja töö tõstmist raamatukogude juhatajate ettevalmistamise kaudu, süvendada raamatupropagandat ja panna ilukirjanduse kõrval väärilist rõhku ka populaarteaduslikule ja rakenduslikule kirjandusele.

Arvestades rahvamajade võrgu suurt tähtsust rahvahariduse levitamises ja kultuuritöö edendamises on tarviline muuta rahvamajade seadust ja luua Rahvamajade Ehituslaenu Fond, et selle abil senisest suuremal

määral soodustada rahvamajade kui kohaliku seltskonnatöö keskuste ehitamist üleriigi, eriti aga nendes maakohdades, kus rahvamajade võrk seni on vähem arenenud.“

* * *

Nagu antud seletusest võime näha, on selles püütud pidada silmas kõiki olulisi- maid vajadusi noorsoo ja vabahariduse ala korraldamisel, püstitades küllalt selgeid sihtjooni. Esmakordselt on siin riigivõim deklareerinud õpilingilise vabaharidustöö korraldamise vajadust ja on võtnud omaks vastava organisatsioonidevahelise koostöö keskuse organiseerimise ülesande. Tahaksime loota, et püstitatud sihtjooned tulevad kasuks meie rahvaharidustöö korraldamise tõhustamisel.

Õpiringide keskuse tegevuskava

1. nov. s. a. pidas keskorganisatsioonide ja asutuste vaheline õpiringide nõukogu oma järjekordse koosoleku. Koosolekust võttis osa 20 esindajat 16-st vastavast asutusest ja keskorganisatsioonist, ja nimelt HM Noorsoo ja Vabahariduse Osakonnast nõunik A. Leinjärv, Eesti Haridusliidust E. Vender, K. Laane, H. Lepamäe ja P. Vahi, Õpetajate Kojast ja E. Õpet. Liidust V. Horm, E. Karskusliidust E. Kubjas, E. Maanaiste Kesksest E. Samarüütel, Eesti Naisliidust E. Pärnamaa, KNNÜ Liidust M. Grünberg, NMKÜ Liidust A. Saarne, Ühistegevuskojast E. N. Vint, Ülemaalisest Maanoorte Ühendusest E. Nugis ja R. Paglant, Kodumajanduskogust Mari Kauri, ETK-st E. V. Timusk ja R. Kask, Maatöölise ja Väikemaapidajate Kojast G. Taalman, ÜENÜ Keskjuhatuselt Aug. Meikop ja E. Raamatukoguhoidjate Ühingust R. Uudsemaa.

Nõukogu esimees E. Kubjas koosolekut avades kriipsutas alla erilist vajadust tänapäeva olukordades rahva vaimse kultuuri arendamiseks. Meie rahvale on olu-

liselt tähtis, et laiemad rahvahulgad oleksid arenenud, et igaüks oleks teadlik oma ülesandest, eviks selgeid sihte ja selgroogu. Õpiringide tegevus on üks paremaid võimalusi ja teid väljaspool kooli selleks, et eriti küpsvat noorsugu vaimselt tõhusamini ette valmistada ja hoida ärkvel vaimseid püüdeid ka täiskasvanute juures. Et me ära kasutaksime kõik olemasolevad võimalused ja teed selleks, peame omama vastutustunnet, eriti tänapäeva oludes. Esimees soovis selleks kõigile parimat õnne ja kordaminekut.

Lähema ülevaate õpiringide keskuse tegevusest, õpiringidest kohtadel möödunud tegevusaastal, nende praegusest seisundist ja vajadusist ning tegevuskava ettepanekud esitas hariduskonsulent Karl Laane.

Järgnesid elavad ja asjalikud sõnavõtted milles peegeldub heatahtlik koostöötahe.

Haridusministeeriumi vabaharidusnõunik A. Leinjärv oma sõnavõtus märkis, et senine tegevus õpiringide alal, hoolimata kitsast aineliselt olukorrast, on olnud küllalt edukas ja vääril edaspidi veelgi suuremat tähelepanu, millele ministeerium kõigi võimaluste piires tahab kaasa aidata. Õpi-

ringilise meetodi rakendamine vabaharidustöös on vajaline selle tulemusrikkamaks muutmiseks ja seepärast see vajab süvendamist ning kõigekülgselt väljakujundamist. Org-ide vaheline õpiringide keskus on osutunud vajaliseks ja on välja kasvanud tegelikest tarbeist. Selle ülesanne ei piirdu mitte ainult kitsa alaga, vaid sel teel on võimalik läheneda üldse tõhusamale org-ide vahelisele koostööle ja koordineerimisele. Õpir. keskuse kaudu on võimalik korraldada ja lahendada neid vajadusi, mis on ühised kõigile õpiringilist tegevust üritavaile org-idele, kuna erialalised küsimused, samuti õpiringide tegelik organiseerimine saab teostuda eri keskorganisatsioonide kaudu.

Vajaline on veel õpiringide mõiste väljakujundamine.

E. K u b j a s : Mõisted ja vormid kujunevad tegevuse kaasas aegapidi. Organisatsioonid on tarvis rohkem aktiveerida. Ka teatavate ühiste majanduslike kulude kandmine võib tulla kasuks ühisele asjale.

E. T i m u s k (ETK) rõhutab vajadust õpiringides rahvuskultuuriliste küsimuste käsitlemisel. Ta kiidab seepärast heaks vastava põhiaine võtmise järgmise aasta tegevuskavva.

Edasi A. L e i n j ä r v, A. M e i k o p, E. K u b j a s ja H. L e p a m ä e peatuvad kaalutava õpiringide juhend-brošüüri küsimuse juures, pidades seda vajaliseks ja avaldades arvamist, et selle võiks majanduslikult teostada org-ide ühissettevõttena.

R. P a g l a n t puudutab õpiringide registreerimise korda ja soovib, et E. H-liidu poolt koostatud registreerimisblanketid täidetakse kõigi õpiringide poolt ja esitataks keskusele vastava keskorganisatsiooni kaudu.

T e g e v u s k a v a võeti vastu esitatud kujul. Selles on ette nähtud järgmised ettevõtted.

1. J u h e n d - b r o š ü ü r i kirjastamine

õpiringide organiseerimiseks ja nende töö korraldamiseks. Brošüür teha hinnata kättesaadavaks kõigile hariduslikele seltsidele, õpiringidele, koolidele ja raamatukogudele. Brošüüri sisulise osa ja majanduslike kulude suhtes toimida koostöös eri keskorganisatsioonidega.

2. Soovitav õpiringides 1939/40. tegevusaastal põhianena võtta käsitlemisele kodanlik õhukaitse. Selleks koostada ja kirjastada vastav juhend-töökava.

Teisi õpiringide kavu-juhendeid ja seniste uusi trükke anda välja võimaluste kohaselt.

3. Järgmiseks, s. o. 1940/41. teg. aastaks kirjastada õpiringide aine põhiraamat „Eesti muistne rahvakultuur.“ Raamatu suhtes seniste läbirääkimiste alusel saavutada kokkulepe prof. H. M o o r a g a.

4. Korraldada võimalikult kiiremini õpiringide tegelaste kursusi ja kasutada muid võimalusi kursuste, loengute jne. puhul õpiringide tegelaste ettevalmistamiseks.

5. Taotleda võimalust Riigi Ringhäälingult raadiosaadete saamiseks õpiringide ala käsitlemiseks. Nendest oleksid vajalised: 1) aktuaalne 10-minut õpiringide tegevushooaja puhul, 2) loengud, näiteks teemadel: „Külaklubid ja õpinguline enesearendustöö“, „Kehalise kasvatusel võimalusi õpiringides“ jne. 3) näitlikku töökoosolekut, 4) perioodilised lühemad 10- või 5-minutilised ettekanded tegelike juhendite andmiseks õpiringide korraldamise alalt, kindlaksmääratud aegadel.

2. Kõigilt õpingidelt vastava erilise registreerimis- ja aruandelehe täitmist ja esitamist keskusele peetakse vajaliseks. Soovitav on selle esitamine vahetult, kuid selle võib esitada vastava keskorganisatsiooni kaudu. Ka peetakse vajaliseks aruandeaia ühtlustamist.

Populaarteaduslikke raamatuid

Populaarteaduslike teoste ja nende kasutamise probleem on viimasel ajal olnud õige elavalt päevakorral. Selle kohta on ol-

nud palju sõnavõtte. Küsimusel on õigupoolest kaks olulist külge: 1) et ilmuks häid ja huvitavaid populaarteaduslikke raamatuid ja

2) et süveneks nende kasutamise tarve ja oskus laiemates hulkades. Esimene on muidugi olenev meie kirjandusturust, teine aga suurel määral lugemismaterjali valikust ning vabaharidustöö korraldamisest ja sellest saadavaist harjumusist. Sepärast on tähtis, et paremad populaarteaduslikud teosed ei jääks tähelepanemata, vaid leiaksid teadliku kasutamist, eriti mitmesugustes enesearendajate koondustes — õpiringides.

Alljärgnevas tahaksin esile tõsta äsjailmunud populaarteaduslikku teost, mis nii neis käsitletavate ainete kui ka elava ja huvitava käsitluslaadi tõttu väärivad tähelepanu.

Karl Luts. „Põlevkivi, meie rahvuslik suurvara.“

Elava Teaduse sari nr 91, Eesti Kirjanduse Seltsi kirjastus, 1939. 118 lk., 27 joonist. Hind Kr. 1.—.

Teoses Karl Luts, Riikliku Põlevkivitööstuse õlivabrikute kauaaegne juhataja ja haridustegelane, kes ise on kaasa teinud kogu meie põlevkivitööstuse arengu, annab väga huvitavas vestevormis ülevaate põlevkivist, selle tekkimisest, tootmisest ja vastava tööstuse arenemisest. Selleks on autor leidnud huvitava lahendusviisi, haarates lugeja kaasa otsekui õpimatkaale ja andes nii seletusi tekkida võivaile küsimusile. Teost võib lugeda huviga ka see, kes muidu tehnika-maailma puutuvaist küsimusist pole eriliselt huvitatud. See ongi õieti populaarteadusliku kirjanduse põhiväärtus, selle oluline tunnus.

Kahtlemata peaks küll iga teadlik kodanik huvituma põlevkivist kui Eesti ainulaadseimast maapõuevarast ja sellest, kuidas seda toodetakse. Moodustab ju põlevkivi, eriti tänapäeva oludes, tähtsaima rahvamajandusliku sissetulekuallika. Eriti neile, kes ühel või teisel teel, kas ekskursioonidega või muidu, külastavad meie õlikivitööstusi, on K. Luts'ü teos heaks abimeheks, et sealsed kaevandusväljad, hiiglaslikud vabrikuhooned ja õlitsisternid hakkaksid rohkem jutustama ja nii saaksid mõistetavaiks. Raamatu

tekstis toodud ülevaadet aitavad selgitada ülesvõtted, skeemid ja joonistused.

Teos annab kindlasti hea võimaluse korraldada õpiringides ka vastavaid töökoosolekuid, et õppida tundma seda meie usimat, kuid tähtsat tööstusharu, mis on ühele osale meie kodumaast, paarikümne aasta jooksul annud sootuks teise ilme. Teos võimaldab korraldada huviküllaseid õpiringiõhtuid, kusjuures referaatide ja arutluste kaasas on sobiv esitada katkeid kõnesolevast teosest; lisaettekandeid vastavaist ilukirjanduslikest teoseist jne. K. Laane.

Dr. J. Semjonov. — „Maailma varad. Majandusgeograafia igähele.“

I osa: Meie igapäevane leib. Eesti ainetega täiendanud R. Nõmmeots. — „Elava Teaduse“ sarjast nr. 88/89. 214 lhk., illustreeritud kaartide ja joonistega. Hind Kr. 2.—.

Nagu eespool käsitledugi kuulub ka kõnesoleva teose aine majanduselu alati akuutsesse valdkonda. Käsitledes majandusgeograafiast tootlusproduktiooni küsimust ülemaailmlises ulatuses võimaldab teos saada põgusa, kuid hea ülevaate sellest, kuidas on tegelikult korraldatud maailma rahvaste elatumisprobleem. Sellest saab mõistetavamaks ka rahvusvaheliste vahekordade arenemine, mis on tihedasti seotud eeskätt just majanduslike probleemidega.

Teos, mis muide on leidnud väga elava vastuvõtu mitmel teisel maal, näiteks Soomes, on kirjutatud väga huvitavas, kerges vestestilis, mis kohati on isegi läbi põimitud humoristlike väljendustega, mis teevad selle lugemise meeldivaks. Kuid selle juures teos annab siiski ülevaate olulisimast, esitades ka vajalisimaid andmeid, peamiselt võrdlevalt, kusjuures aga ei väsitata lugejat liig rohke statistikaga. Teos on kirjutatud ilmselt suure eruditsiooniga inimese poolt, kes käsitletavat küsimust ei näe üksnes kitsa eriteadja prismi läbi, vaid asetades selle üldisse kultuurielu raamistikku, suudab saavutada erilise haaravuse, avardades sel teel lugeja silmaringi mitmekülgseks. Ja seda eeskätt küsimuses, mis on ju igale ini-

mesele oluline — meie igapäevane leib, selle arenemine minevikust tänapäevani, selle kujud, tootmine jne.

Hinnatavaks tuleb pidada seda, et toimetajad on teosele lisanud vastavad täiendused Eestist R. Nõmmeotsa sellekohase erikirjutusena. See võimaldab vajalisi võrdlusi ja õpingute korraldamise puhul lähtumist kodumaast, sellest, mis seisab meile lähemal.

Kuna meil on üldiselt võrdlem. vähe õpingidele sobivaid populaarteaduslikke teoseid, paistab kõnesolev silma sellepolest, et see annaks end edukalt rakendada põhiraamatuna ka õpingide töös — esiteks selle reaalse ja akuutse aine tõttu ja teiseks, et selles käsitletav ainekogus annab sobivaid võimalusi leida keskendavaid käsitlusteemasid ja vastavalt neile tööõhtute head ja mitmekesist metoodilist korraldamist — ka siis, kui puudub eriline juhiskava, kui aga õpingi juhataja tunneb muid allikaid ja neid kohalike võimaluste kohaselt ära kasutab.

Teose kasutamisel õpingitöös on soovitatav aine jagada vastavalt peamiselt eri toitlusproduktide käsitlelule eri-õhtuiks. Seejuures kõnesolev raamat annab olulisimat materjali referaatideks ja neile järgnevatteks aruteludeks. Õpingute huvitavuse ja kujukuse mõttes on soovitatav valida peale referaatide veel illustreerivaid lisaettekandeid, näiteks maateaduslikke ja reisikirjeldusi, nagu teosest „Maailma maad ja rahvad“ j. t. (Näiteks nisu käsitlel puhul Ameerika või Ungari nisuväljadelt, kirjeldusi Hiina riisikasvatusest riisi puhul jne.). Ka ilukirjanduslikud teosed annavad huvitavat saatematerjali, näiteks rukki käsitlel puhul (rukki-lõikusest, rehepeksust), katked, luuletused jne. Või jälle ajaloolised andmed ja vastavad jutustused, näiteks kartuli „sissetungi“ kohta. Samuti leidub võimalusi vastavalt keskendusteemale valida ühisaule ja muid ettekandeid. Sääraste lisapalade valik ja tööjaotus referaatide puhul, samuti arutlusprobleemide püstitamine jne., võimaldavad tööõhtuid kujundada sisukaks ja huvitavaks ning kedagi liigselt koormamata aktiveerida rohkemat arvu õpingilasi.

Teose „Maailma varad“ I järgi võiks

soovitada õpingides töökoosolekute korraldamisel pidada silmas valiku võimalust järgnevatest keskendusteemadest.

1. 1) Toitlustamise ajaloost.

2) Uute põlluharimisviiside ja sordiaretuse mõju rahvaste toitlustamisprobleemile. Lk. 5—26.

2. Nisu, paljude peatoidus ja rõõm. Lk. 26—42.

3. Rukis, meie igapäevane leib. Lk. 42—46.

Kuigi teoses on rukkile antud võrdlemisi vähe ruumi, väärib see terve õhtu pühendamist sellele, kusjuures käsitlel on soovitatav täiendada ettekannetega meie rukki kasvatus, turustamine jne. küsimuste kohta.

4. 1) Oder ja kaer. Lk. 46—50.

2) Mais. Hirs. Tatar. Lk. 50—56. 66—68.

5. Riis — kollase mehe leib. Lk. 56—66.

6. Kartul. (Tärglisest jõudu.) Lk. 68—77.

7. Väetisained ja nende tootmine. (Maasoolad: Keemia rindel.) Lk. 77—105.

8. Kala ja ta kaaslased. Lk. 105—129.

9. Meie sõbrad. (Kelle me ära sööme. Liha, muna, piim.) Lk. 129—156.

10. Mida me meeleldi joom. Kohv, tee, kakao. (Võrdluseks piim.) Lk. 156—173.

11. Suhkur — magususe läte. Lk. 173—187.

* * *

Prægusel ajal, kus toitlustusprobleem meid kõiki erilisel huvitab, ei peaks küll olema üleaurune sel alal oma silmaringi laiendada ja tutvuda toitlustusproduktiooni küsimusega pisut lähemalt. Õpingides peaks selle aine käsitlemine olema soovitatav eriliselt veel sel puhul, kui on käsitletud või käsitletakse hiljuti ilmunud A. Rannese kava „Rahvamajanduse õpetus“ järgi rahvamajanduse küsimusi üldiselt.

„Maailma varad“ teised osad, mis käsitlevad teisi majandusalasid, ilmuvad loodetavasti eriväljaandena edaspidi.

Karl Laane.

John Gunther — „Nüüdse Euroopa juhid“.

Eesti Kirjanduse Selts 1939. a. Lhk. 420. Kr. 6.—

See praegusaegse Euroopa „leksikon“ Seltskondliku elu puudus tekib ainult on nüüd ka tõlgitud eesti keele ingliskeelse 30. trüki järgi. Ameerika ajakirjanik John Gunther on pidanud lahendamata mõndateist aastat Euroopa „mõistatusi“ oma kodumaale, kusjuures ta on asunud vaheldumisi mitmes Euroopa tsentrumis, puutunud kokku paljude riikide juhtidega ning olnud peagu kõigis siinseis pealinnas.

Tavaliselt ajaloo- ja maateaduse raamatud ning leksikonid ei ole väga huvitavad, kuid kõnesoleva „leksikoni“ teeb meile huvitavaks asjaolu, et see ei ole teaduslikult kuiv või ametlikult erapooletu andmestik, vaid elavalt kujutatud materjal, mis on nähtud inimesena inimlikes varjundeis. Heas välismatkaloo huvitab meid eeskätt, mida just teatud isik nägi ning missuguse tunde-tooniga ja otsusega ta nähtut mainib. Nii saame ka aru selles teoses mõningaist sümpaatiast või mittesümpaatiast või võiksime välja lugeda isegi teatud sihilikkust mõnede riikidegrupi või juhi käsitlemisel.

Ütlusviis on ladus ja ilmekas. Ei ole hakatud näit. andma keerukat asjasetlust, kui seda iseloomustab tabav anekdoot. Aga ei saa ütelda, et kõige selle juures asjakäsitlus oleks ajakirjanduslikult pealiskaudne või lihtne. On toodud ka arvustikke, kuid maitsekalt reljeefsuse tõstmiseks.

Lõpuks on ju suur kokkuhoid, kui praegusi juhte käsitlevate eriteoste kõrval on ilmunud ka koguteos. Ja ega see pere ei ole kehv ega huvitavuseta, keda esimesel hetkel nagu ei teagi, kes kõik meie kontinendil eksisteerivad juhtidena, samuti ei ole vähe suurmehe nendegi juhtide hulgas, keda valitakse ja ära valitakse rahvaste poolt Euroopa saatust kujundama. Teiselt poolt ei saa nõuda, et meile igähele jääks tähtsai-

mate sündmuste käigust ülevaade, kui nende kohta oleme lugenud ajalehist telegrammide rägastikku ning igal hommikul oleme üllatatud uuest „uperpallist“. Selles raamatus on tähtsaimate maailmapoliitiliste sündmuste kokkuvõtted olemas, samuti seisukohad riigipäevahoone põletamisele, puhastusaktioonidele ja -protsessidele jne.

Nii me lööme lahti J. G. „Nüüdse Euroopa juhid“ kui „leksikoni“, et saada vastust olnule, loeme meid huvitava peatüki ega kahjatse, et oleme seda lugenud.

H. Lpm.

ILMUB JUHEND-BROŠÜÜR ÕPIRINGIDELE.

Õpiringide nõukogu otsusel ning Haridusministeeriumi ja rea keskkorganisatsioonide toetusel annab Eesti Haridusliit välja juhend-brošüüri õpiringide korraldamiseks. Eessõna brošüürile kirjutab õpiringide nõukogu esimees Ed. Kubjas ja sisu on koostanud Karl Laane. Brošüür tuleb hinnata levitamisele hariduslikele seltsidele, õpiringidele, raamatukogudele ja koolidele.

Kui saabub sügis . . .

Viihne sügisene ilu
langeb puudelt kullana,
Õhk on niiske ja nii vilu,
maa on kaetud hallaga.

Päike harva nagu näitab,
linnulaul on vaibunud,
tuul nii karm käega paitab,
kõik on hall ja luitunud.

Vaikselt tõuseb rinnast sala
kurbuse ja leinaviit.
Lendaks ühes lindudega
kaugustesse — ära siit . . .

Aga ei . . . Kord saabub kevad,
siis on jälle elu uus,
valgemad siis jälle päevad,
lindudel taas laulud suus.

Oma kodust ma ei tõtta
linnu kombel kaugele,
kodumaad ei maha jäta,
kuigi saabub sügise.

Õpiringlane A. P.

K.-ü. „TARVIKU“ kirjastusel **NÄIDENDID**
1939. a. ilmunud

- „Ajalehe-abielu (Aadam ja Eeva) — E. Vaigur — N. Mangala. Igapäevane lugu 5 pildis.
„Betlema lauda ees“ — K. Korvet. Jõulumüsteerium 1 p.
„Ema jutustus“ — J. Madar. Noorsoonäid. 3 vaat., 4 p.
„Hirmuöö Veskimäel“ — Leo Talimaa. Nali 2 vaat.
„Inimesed teelahkmel“ — K. Korvet. Näid. 3 v.
„Jõuluöö ime“ — A. Vesiloo. Jõulunäid. 3 v.
„Kapral Pension revidendiks“ — E. Laidsaar. Näid. 1 v.
„Lõukoerte koopas“ — E. Vaigur. Näid. 3 v.
„Ma olen Muinasjutt“ — M. Pihla. Jõulunäid. 1 v.
„Moodne kihlus“ — E. Laidsaar. Komöödia 3 vaat.
„Muistne kuld“ — H. Maran. Lastenäid. 2 p.
„Nimed marmortahvlil“ — A. Kivikas ja A. Annist. Dramatiseer. 3 v., 7 p.
„Niskamäe leib“ — H. Vuolijoki. Näidend 3 v.
„Ojamo“ — N. Mangala. Näidend 2 v.
„Okasmüürlaste linn“ — H. Maran. Noorsoonäidend 4 v.
„Paradiis Põrgus“ — E. Vaigur. Komöödia 3 v.
„Põlevkivikaevurid“ — Hugo Viires. Näidend 4 v.
„Saadana teed“ — L. Talimaa. Komöödia 3 v.
„Sügis“ — A. Särev — O. Luts. Näidend 4 v.
„Tuli tuleb“ — A. Rahula. Näidend rahvuspühaks 7 p.
„Töölaagripaos“ — K. Blumthal. Komöödia 4 v.
„Uus programm“ — A. Hallas. Näidend 3 v.
„Võrgutaja mootorrattal“ — E. Maiste. Näidend 3 v.
„Väikesed vandersellid“ — E. Nukk. Noorsoonäidend 3 v.
„Üürilaps“ — A. Hanspeter ja N. Mangala. Nali 3 v.

Rõõmu, puhkuist ja kauneid elamuisi

pakub

JUTULEHT

Üheski organisatsioonis ega maakodus ei tohiks puududa see moodsalt toimetatud ja alati värske, püsiva väärtusega nädalaleht.

Jälgige *Jutulehest* ainulaadset

KÜLALUGUDE VOISTLUST

mis on esmakordne meie ajakirjanduses ja võimaldab igal maanoorel katsetada kirjandusliku tegevusega.

JUTULEHT ilmub kord nädalas ja maksab tellides kõigest 50 s. kuus.

JUTULEHT otsib tasulisi esindajaid igasse külla. Sooviavaldused saata aadressil **JUTULEHT, TALLINN, RATASKAEVU 9**, postkast 193.

Tellimisi võtavad vastu kõik postiasutused.

Posti jooksev arve 29

Ühegi tõsise haridustegelase kodus
ärgu puudugu ajakiri

„ARENG“!

„ARENG“ kajastab kõige paremini meie vabahariduslikku tegevust.
„ARENG“ pakub kõige olulisemaid juhiseid vabahariduslikuks tööks.
„ARENG“ maksab ainult Kr. 2.— aastas, poolaastas Kr. 1.—,
õpiringidele Kr. 1.50 aastas.

Tellige „ARENG“ 1940. aastaks!

Tellida saab kõigi postiasutuste kaudu. E. Haridusliidu posti jooksev arve
on nr. 90. Samuti saab tellida otseselt E. Haridusliidust.

EESTI HARIDUSLIIT
Tallinn, Uus 2—2; tel. 425-64.

Hää EKM kohv kosutab!

*Eesti Kaupmeeste
Majanduskeskus* a/s
TALLINN

Suurmüük: Estonia pst. 27. Tel. 413-04